

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Eron jälkeinen isyys - kuinka isät huomioidaan huoltajana lasten käyttämässä palveluissa?

*”Molemmat vanhemmat ovat ihmisiä,
joita tulisi kohdella tasavertaisesti”*

Petra Nevalainen
Mona Tigerstedt

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Petra Nevalainen
Mona Tigerstedt
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Petra Nevalainen
Mona Tigerstedt

Eron jälkeinen isyys - kuinka isät huomioidaan huoltajana lasten käyttämissä palveluissa?

Vuosi 2018 Sivumäärä 52

Julkisesta keskustelusta, sekä Miessakit ry:ltä nousi esiin sama huolestuttava asia: isät jäävät liian usein vaille heille kuuluvia tietoja lapsensa asioista. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisena isät kokevat asemansa yhteishuoltajana varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja neuvolapalveluissa, sekä kuinka isät toivovat tulevansa huomioituksi. Tavoitteenamme on herätellä isien ja perheiden kanssa työskenteleviä pohtimaan, miten he itse huolehtivat, että molemmat vanhemmat tulevat huomioituksi tasa-arvoisesti. Isien kokemusten myötä työntekijät saavat toivottavasti lisää uusia näkökulmia työskentelyynsä.

Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen avulla selvitimme, kuinka isät asian kokevat. Tutkimuksen tiedot kerättiin sähköisellä kyselyllä, johon vastasi yhteensä 16 isää. Sisällönanalyysimme oli aineistolähtöistä. Teoreettisena viitekehystenä käytimme isyyteen, perheeseen, lapsen kehitykseen ja avioeroon liittyvää kirjallisuutta sekä valtakunnallisia varhaiskasvatus-, esiopetus- ja perusopetussuunnitelmia sekä Suomen lainsäädäntöä.

Haastatteluista selvisi, että noin puolet isistä kokee tulevansa huomioituksi huonosti tai erittäin huonosti huoltajana. Yli puolesta vastauksista nousi esille, etteivät isät tienneet lastensa käyttämien palveluiden sopimuksien sisältöä tai sopimuksia ei ole tehty ollenkaan. Positiivisena asiana vastauksista nousi esille, että lasten asioista oli saatu sovittua yksimielisesti yli puolissa tapauksista, vaikka yksittäisissä tapauksissa oli tarvittu asianajajaa. Selkeästi suurimpana toiveena vastauksista selvisi, että isät toivovat perheiden kanssa työskenteleviä kohtelemaan vanhempia tasa-arvoisemmin.

Asiasanat: Etävanhempi, lapsen etu, tiedonsaanti, yhteishuoltajuus

Petra Nevalainen

Mona Tigerstedt

Post-divorce paternity - how are fathers taken into account as guardians on services being used by their children?

Year 2018

Pages

52

Both in public discussion and in Miessakit ry there has arisen the same disturbing subject; that fathers tend to leave without sufficient information about their children. Our thesis purpose was to find out how fathers experience their position in shared custody in early childhood education, elementary school and child health clinic services and how fathers hope that they could be taken into account. The thesis purpose was to make employees who work with fathers and families to think how they can make sure that both parents will be taken into account equally. With these experiences that the fathers have we hope that employees have something new to consider in their workplace.

With this qualitative study, we assessed how fathers experienced shared custody. The material was collected with a electronic questionnaire. Sixteen fathers replied to the questionnaire and content analysis was based on the contents. In our theoretical context, we used literature about fatherhood, families, child development and divorces also we used national plans about early childhood education, elementary school and child health clinics as well as Finnish law.

The study shows that half of the male experiences that they are treated badly or very badly as a parent. In over half of the answers it arose that fathers didn't know what were the contents of the agreements relating to the services being used by their children or there hadn't been made any such agreements. A positive thing was that in over half of the situations parents were able to arrange matters related to their children by unanimous decision even though in couple of cases a lawyer was needed. In the fathers' answers there also arose mainly that they would want the employers who employ them to treat them as an equal parent.

Keywords: Shared custody, the target parent, access to information, best interest of the child

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	7
3	Katsaus isyyden historiaan	8
4	Isän merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle	11
4.1	Isä merkitys tytön kehitykselle	12
4.2	Isä merkitys pojan kehitykselle.....	13
4.3	Kiintymyssuhde	13
5	Monimuotoiset perheet.....	16
6	Lapsen huolto	17
6.1	Huollosta sopiminen eron jälkeen	18
6.2	Lähi- ja etävanhempi.....	19
7	Palvelut	20
7.1	Äitiys- ja lastenneuvola.....	20
7.2	Varhaiskasvatus	21
7.3	Perusopetus	22
8	Aikaisempi tutkimus aiheesta	23
9	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen.....	24
9.1	Aineiston kerääminen	25
9.2	Aineiston käsittely ja analysointi	26
10	Tulokset.....	27
10.1	Lapset.....	27
10.2	Ero	28
10.3	Lapsen käyttämät palvelut	29
10.4	Tietojen vaihto lapsen käyttämissä palveluissa	30
10.5	Henkilökohtaiset kokemukset.....	31
11	Johtopäätökset	33
12	Luotettavuus ja eettisyys	35
13	Pohdinta.....	36
	Lähteet	39
	Kuviot	46
	Liitteet.....	47

1 Johdanto

Vanhemmuus muuttuu, äitiys muuttuu ja isyys muuttuu. Yhteiskunnassamme eletään muutosten aikaa monellakin saralla. Yhä useammin lapsi tai lapset joutuvat kohtaamaan vanhempiensa eron, ja tämä haastaa paitsi vanhemmuuden, myös lapsen kasvun ja kehityksen. Myös lapsiperheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset joutuvat muuttamaan työskentelytapojaan ja tarkastelemaan asenteitaan. Työ muuttuu vaativammaksi, ja ammattilaiselta vaaditaan kykyä reagoida muuttuviin tilanteisiin. Ennen kaikkea vanhempien tasa-arvon huomiointi on lapsen, ja koko perheen edun mukaista. (Pernu & Pohjola 2011, 4.)

Kuten mm. Brobergin ja Hakovirran (2009) artikkelista selviää, erojen myötä yhä useampi lapsi elää erillään isästään, ja isän rooli on muotoutumassa uudelleen. Isien mahdollisuudet yhteiseen arkeen lapsensa kanssa ovat heikot, sillä valtaosa lapsista jää asumaan äitinsä luokse. Mitä nuoremmista lapsista on kyse, sitä suurempi osuus jää äidin luokse. Vaikka isyys muuttuu, se ei silti häviä eikä lopu, vaan isän oikeudet ja velvollisuudet jatkuvat. Lapsella on oikeus olla tekemisissä isänsä kanssa, ja isällä on edelleen velvollisuus huolehtia lapsen kasvatuksesta ja eläytuksesta. Kasvatuksesta huolehtiakseen isä tarvitsee lapsensa arjesta samat tiedot, kuin se vanhempi, jonka luona lapsi asuu. Broberg ja Hakovirta toteavat, että on tutkittu lasten kertoneen isän läsnäolon tuovan lapsen elämään onnea ja iloa, ja että valtaosa iseistä haluaa erosta huolimatta olla vastuullisia kasvattajia ja tavata lastansa. Isien aktiivisuudesta kertoo myös se, että lähes puolet lasten huoltoa ja tapaamista koskevista huoltoriidoista on isien vireille laittamia. (Broberg & Hakovirta 2009.)

Kiinnostuimme aiheesta kuultuamme lähipiiristämme, että isät jäävät edelleen ”kakkosvanhemmaksi” eron jälkeen tilanteissa, joissa lapsella on virallisesti kaksi huoltajaa. Myös mediassa on ollut lähiaikoina paljon vastaavia kommentteja asiasta ja muun muassa kansanedustaja Emma Kari (2018) kirjoittaa, että nykypäivän isät eivät halua jäädä kakkosluokan vanhemmiksi, vaan he haluavat yhtä läheisen suhteen lapseensa kuin lasten äidit. Isät haluavat olla mukana lastensa elämässä ja arjessa, mutta jos he eivät saa samoja tietoja kuin lähivanhempi, he jäävät väistämättä sivusta seuraajiksi.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimuskohteenamme olivat eronneet yhteishuoltaja isät ja heidän kokemuksensa yhteishuoltajuuden toteutumisesta varhaiskasvatus-, perusopetus- ja neuvolapalveluissa. Aineisto koostui isien vastauksista laatimaamme kyselylomakkeeseen. (Liite 1). Teoreettisena viitekehystenä käytimme isyyteen, perheeseen, lapsen kehitykseen ja avioeroon liittyvää kirjallisuutta sekä valtakunnallisia varhaiskasvatus-, esiopetus- ja perusopetussuunnitelmia sekä Suomen lainsäädäntöä. Pyysimme teoreettisen tiedon vahvistukseksi konkreettista tietoa varhaiskasvatuspalveluista, sivistyspalveluista sekä neuvolapalveluista, mutta saimme vastauksen vain varhaiskasvatuksen osalta. Nostimme saamamme tiedot esiin omassa pohdinnassamme.

Opinnäytetyömme alussa tuomme esille katsauksen isyyden historiaan. Sen jälkeen perehdymme isän merkitykseen lapsen kehitykselle ja lapsen kehitykseen tärkeänä osana kuuluvaan kiintymyssuhteen muodostumiseen. Tämän jälkeen kerromme nykyajan monimuotoisista perheistä, lapsen huoltoon liittyvistä asioista ja käsitteistä sekä opinnäytetyössämme esillä olevista varhaiskasvatus-, perusopetus- ja neuvolapalveluista. Näiden jälkeen tuomme esille aikaisempaa tutkimusta aiheesta. Viimeiseksi käsittelemme teoriaosuudessa kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston keruuta, sen analysointia sekä tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

Palveluilla tarkoitamme tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatus-, perusopetus- ja neuvolapalveluita. Tiivistimme nämä kolme sanaa palveluiksi ja erottelimme niitä vain siinä tilanteessa, jos se oli tulosten tai johtopäätöksiä kannalta olennaista ja tärkeää.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Alkuperäinen ajatuksemme oli lähestyä aihetta puhtaasti isän näkökulmasta. Olimme yhteydessä Miessakit ry:hyn ja sovimme tapaamisen marraskuun lopulle. Miessakit ry pyrkii toiminnallaan edistämään miesten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tekee työtä sellaisen yhteiskunnan puolesta, jossa hyvinvointi vahvistuu miesten ja naisten erityislaaduista kumpuavan, sukupuolten välisen kunnioittavan kumppanuuskulttuurin kautta (Miessakit ry 2018).

Tapaamisen tavoitteena oli keskustella yhteistyöstä ja opinnäytetyön aiheesta tarkemmin. Lahden yksikön vastaava työntekijä nosti esille yhteishuoltajuuden toimintakäytäntöihin liittyviä eroavaisuuksia eri palveluiden kesken. Samassa keskustelussa nousi toive tutkia yhteishuoltajuuden toteutusta molempien vanhempien osalta, eikä vain alkuperäisen suunnitelmamme, isän kokemuksen kautta. Miessakit ry:llä oli tuoreita kokemuksia siitä, että esimerkiksi tiedonsaanti lapsen asioista ontuu yhteishuoltajuudessa pahasti. Esiteltyämme aihetta myös koulussa päädyimme kuitenkin tekemään työmme vain isän näkökulmasta. Miessakit ry:n kautta saimme tutkielmaamme osallistuvia henkilöitä, mutta muuta yhteistyötä emme tehneet.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuoda kuuluviin isien ääni ja kokemus lasten huoltajuuteen liittyvistä asioista ja mahdollisista epäkohdista. Johtopäätöksillämme toivomme, että saisimme tuotua isien kanssa työskenteleville tietoa siitä, miten isät toivoisivat heidät otettavan huomioon lasten asioista keskusteltaessa ja sovittaessa. Tavoitteenamme on siis selvittää, miten isien mielestä tasa-arvoinen kohtelu toteutuu heidän lastensa varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja neuvolapalveluissa, sekä mitkä ovat isien kokemukset siitä, miten heidät huomioidaan tasavertaisena vanhempana lapsille?

Vähäistä isien määrää lähivanhempina pidetään usein merkinä erotilanteissa syntyvästä epätasa-arvosta (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2012, 177). Vuoden 2016 perhetilastosta selvi-

ää, että Suomessa noin 151 000 perhettä muodostuu äidistä ja lapsista ja noin 32 000 isästä ja lapsista (Perheet 2016, 3). Lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) 5§:n mukaan lapsen huoltajat vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset, jos vanhemmat eivät ole yhteisesti toisin sopineet, tai tuomioistuin muuta määrännyt. Yhteishuoltajuuteen liittyvistä käytännöistä löytyy hyvin vähän tuoretta tutkimustietoa. Noin 13 000 avioliittoa päättyy vuosittain eroon ja tämä tuo palveluihin lukuisia lapsia joiden perhetilanne on muuttunut (Solmittujen avioliittojen määrä väheni hieman).

3 Katsaus isyyden historiaan

Isyyden historia ei ole muotoutunut hienoksi tarinaksi, jossa perinteisestä isyydestä siirrytään selkeästi kohti isyyden monimuotoutumista. Kaikki isät eivät olleet yksinvaltiaita, vaan isän auktoriteetti on ollut väittelyn kohde. (Mykkänen & Aalto 2010, 14). Lähtökohtana suomalaiselle isyystutkimukselle on viime vuosikymmeninä ollut ajatus isyyden muutoksista ja historian tutkiminen on jäänyt vähemmälle. Jos emme ymmärrä isyyden historiaa, on meidän kuitenkin hankala luoda näkökulmaa muutoksesta. (Aalto 2004.)

Suomen yhteiskunnan perustan on muodostanut jo satoja vuosia kotitaloudet. Puolisot, lapset, lähisukulaiset ja palkolliset luettiin kuuluvan samaan ruokakuntaan. Isännällä oli kuitenkin ruokakunnan korkein määräysvalta. Valta toi isälle tullessaan myös vastuun, suojelun ja huolenpidon kaikista perhekunnan jäsenistä. (Häggman 1994, 135-137, Eilola 2002, 100-101; Karonen 2002, 14-16; Liliequist 2002, 74.) Äiti huolehti lasten hoidosta, hoivasta ja huolenpidosta ja isälle jäi vastuu uskonnollisesta kasvatuksesta (Tähtinen 1992, 103).

1800-luvulla perhe nousi väestöpolitiikan ytimeksi. Tällöin ihanteeksi nostettiin isästä, äidistä ja lapsista muodostuva ydinperhe. Samalla ajanjaksolla teollistuminen muokkasi perherakennetta ydinperheideologian suuntaan. Tällöin myös Suomessa heräsi kiinnostus perheisiin. (Häggman 1994, 18-20.) Mykkänen ja Aalto (2010) nostavat esiin historioitsija Kai Häggmanin (1994) ajatuksen, jonka mukaan 1800-luvun ihmisille isyys ei ollut erityisen kiinnostava asia. Ihanteet suuntautuivat naisiin, lapsiin ja kasvatukseen. Mies katsottiin perheen yhteiskunnalliseksi edustajaksi. Siten miehen ja isyyden ihanteista ei ole puhuttu perhekeskustelun yhteyksissä, vaan niissä keskusteluissa jossa asetettiin valtion ja yhteiskunnan yleisiä päämääriä. Naista määritteli herkemmin sukupuoli, mies katsottiin yksilöksi.

Ydinperhettä on tutkimuksessa tulkittu siten, että isät ovat jääneet perheessään ulkopuolelle lasten ja äidin muodostaessa perheen ytimen (Ollila 1993, 60). Tämä saattaa kuitenkin joidenkin tutkimusten mukaan olla liioiteltua, sillä keskiluokkaisissa perheissä perheen kerrotaan olleen välttämättömyys mieheyden rakentamisessa. Mies teki työnsä perheensä vuoksi, ei perheensä auttamana. (Häggman 1994, 193-195.) Vuoden 1929 avioliittolaki vasta voimaantul-

lessaan purki miehen roolin vaimon edustajana ja lasten yksinomaisena holhoojana (Tähtinen 1992; Ollila 1993, 60; Koski 2001, 52-55).

1900-luvun alkupuolella puolisoiden välinen rakkaus, seksuaalisuus ja puolisoiden kumppanuus nousivat esille. Tällöin alettiin järjestää erilaisia isyyskursseja, ja isien merkitys etenkin poikalapsiin sai huomiota. Asiantuntijat olivat sitä mieltä, että isyydellä on miehelle terapeutti- nen vaikutus, ja miehiltä odotettiin panostusta lastensa elämään ja kasvatukseen. (Griswold 1993; LaRossa 1997.)

Toisen maailmansodan jälkeen voimistui käsitys siitä, että psykologia ja siihen nojaava asian- tuntemus katsottiin erittäin merkittäväksi osaksi vanhemmuutta ja lapsen kehitystä (Tähtinen 1992; Lupton & Barclay 1997, 39). Sodan kokemukset leimasivat 1940-1950 luvun isyyttä. Muun muassa maailman terveysjärjestön raportissa selvitettiin, että eurooppalaiset lapset kärsivät sotaorvoudesta ja sodan aiheuttamasta perheestä erottamisesta. Raportissa nostet- tiin esiin etenkin äidin ja pikkulapsien toisistaan erottamisen haitallisuus, josta puhuttiin äi- dinriistona, ja joka sittemmin sai nimen kiintymyssuhdeteoria. Äidinriistosta keskusteltaessa isät olivat tutkijan ja sivustakatsojan roolissa. Isän vaikutus lapseen tämän varhaislapsuudessa nähtiin vähäisenä. Isän sen sijaan katsottiin olevan välttämätön äidin hoivaamisessa, sillä vain ehjässä ydinperheessä katsottiin olevat edellytykset normaalille kehitykselle, eli isän tuli huolehtia vaimostaan, jotta tämä pystyi huolehtimaan lapsista. (Yesilova 2008, 57-58, 64-68; Bowlby 1957.)

Sodan jälkeen alettiin kiinnittää huomiota myös suoraan isyyteen. Taustalla painoi huoli lap- sista, jotka olivat jääneet sodan jaloissa isättömiksi. Tällöin tutkittiin, millainen merkitys isän läsnäololla ja osallisuudella on lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. (Lupton & Barclay 1997, 43; Huttunen 1994, 47.) Näihin läsnäoloa koskeviin tutkimuksiin on paikannettu isätutkimuk- sen alku, ja isän osallistuminen on säilynyt isyyttä koskevan tutkimuksen pitkäaikaisena suo- sikkina. Myös ensimmäiset suomalaiset tutkimukset 1950- ja 1960- luvulla käsittelivät tätä aihetta. (Karila 1968). Isän läsnäoloa koskeneen tutkimuksen mukaan äidin ja lapsen symbioo- sin rinnalla isällä oli ratkaiseva merkitys lapsen elämässä vasta kolmen ikävuoden jälkeen ja varhaisessa teini- iässä. Isä oli roolimalli sekä rajojen asettaja ja tärkeä etenkin poikalapsen sukupuoli-identiteetin kannalta. (Huttunen 1994, 47, 50-51.)

Perheen rooli yhteiskunnan perustana oli edelleen jalustalla 1950-luvulla. Tutkimuksissa kiin- nitettiin huomiota sodan aiheuttamiin traumaattisiin kokemuksiin. Orpolapset, äidittömyys ja isättömyys nostivat esille kiintymyssuhdeteorian, josta kerromme erikseen kappaleessa isän merkitys lapsen kehitykselle. Synnyttämisen ja äitiyden ollessa naisen tehtäviä, sai mies elät- täjän roolin. Isät nostettiin herkästi esille negatiivisissa merkeissä, jos he yrittivät välttää rooliaan elättäjänä. Tällöin nostettiin uudelleen esille isien kasvattaja rooli, ja järjestettiin isyyskursseja esimerkiksi asevelvollisille. Edelleen isältä vaadittiin vähemmän panostusta kuin

äidiltä, etenkin pikkulapsi vaiheessa. Isompien lasten osalta isän katsottiin olevan roolimalli. Isä ylläpiti yhteiskunnallista vakautta sekä sukupuoli-identiteettiä. (Nätkin 1997.)

Tasa-arvo miesten ja naisten välillä nousi yhteiskunnalliseen pohdintaan 1960-luvulla, kun naisten työssäkäynnin ja lastenhoidon yhdistäminen alkoi muodostua ongelmaksi. Tämän kautta miesten osallistuminen kodin töihin lisääntyi. Tämän yhteiskunnallisen muutoksen johdosta miehet havahtuivat vaatimaan elättäjän roolin lisäksi tunnustamista myös lasten isänä. Vuonna 1968 Tasa-arvoliike vaati miehelle oikeutta olla lapselle yhtä läheinen kuin äiti ja ehdotti muun muassa kolmen kuukauden isyyslomaa. Myös Mannerheimin lastensuojeluliiton teemana oli vuonna 1968 ”isän osuus perheessä”. (Karila 1986.)

Mykkäsen & Aallon (2010) raportissa kerrotaan Huttusen (1999) kuvanneen avustavan isyyden syntyneen 1970-luvulla. Isä osallistui enemmän perheen arkeen, mutta pääsääntöisesti äidin pyynnöstä. Tätäkin muutosta on tutkittu enemmän naisten aseman muutoksen kautta. Avustavan isyyden kerrotaankin olevan välttämätön välivaihe isyyden kehityksessä, joka johtaa vanhemmuuteen sitoutuneen isän olemassaoloon.

Mykkänen & Aalto (2010) tuovat raportissaan esille, että Sosiologi Jaana Vuori kuvaa 1980-lukua ”isän vuosikymmeneksi. Isät pitivät isyysvapaita, ja mediassa nostettiin isyyttä esiin. 1990 - 2000- luvulla isyysvapaat ovat lisääntyneet, ja niitä on voinut käyttää entistä joustavammin. Isyyspolitiikka on täten mahdollistanut isyyden toteuttamisen.

Kuten Mykkänen ja Aalto, myös Pernu ja Pohjola (2011) ovat kuvanneet isyyden muutosta hyvin samantapaisesti. He ovat käyttäneet termeinä poissaolevaa isyyttä, elättävää isyyttä, avustavaa isyyttä ja osallistuvaa isyyttä, joka on kuvattuna seuraavassa kuvassa (Kuva 1).

Kuva 1: Isyyden muutoksia. Pernu & Pohjola 2011

Pernu & Pohjola (2011) ovat kuvanneet oppaassaan isyyden muutoksia tulkiten Jouko Huttusen (2001) teosta isänä olemisen uudet suunnat. Yllä olevaan kuvioon he ovat kuvanneet, kuinka isyys on vuosien saatossa muuttunut. He toteavat, että kaikenlaisia isejä on ollut aina, mutta jokin isyyden muodoista on ollut vallalla tiettyinä aikakausina. Etenkin sota-aikana ja sen jälkeen isyys oli monesti poissaolevaa. Isä oli saattanut kaatua sodassa, jolloin isää ei ollut lainkaan tai sitten isä oli uudelleen rakentamassa Suomea. Jos isä oli fyysisesti läsnä, hän saattoi kuitenkin sodan traumaattisten muistojen vuoksi olla henkisesti poissaoleva. Elättävyisyys on tulkittavissa myös perinteiseksi isyydeksi, jolloin isä huolehti perheen elatuksesta. Tämä eroaa poissaolevasta isyydestä sillä, että elättäjä isä oli kotona ollessaan läsnä perheen elämässä. Elättäjäisyys yleistyi Suomessa 1950-1970 luvuilla. Asenteita elättäjäisyydestä on jäljellä edelleen, mutta se ei ole yleisin isyyden muoto. 1970 -luvulla avustava isyys alkoi olla yleistä. Isät olivat ns. äitien avustajia kodin ja perheen hoidossa, kuitenkin tarkasti äidin ohjeistuksen alaisena. Äidit alkoivat käydä enemmän töissä, ja tämä lisäsi isien avustavaa roolia. Kääntöpuolena saattoi toki olla sekin, että isä oli ikään kuin yksi perheen lapsista, jolle äidin piti antaa tehtävät. Täten edelleen vastuunkanto ja suunnittelu perheen arjesta oli äideillä. Avustavan isyyden myötä tuli muutos kohti osallistuvaa isyyttä, jolloin isä on aktiivinen toimija lapsen asioissa. Osallistuvan isän voi tavata niin neuvolassa, perhekahviloissa kuin leikkikentilläkin. Perinteinen isyys ei ole kadonnut, vaan uusi ja vanha elää rinnakkain nykypäivänä. (Pernu & Pohjola 2011.)

4 Isän merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Lapsen tarve molempiin vanhempiin on biologinen, psyykinen ja sosiaalinen (Tiihonen 2003, 185). Lapselle avautuu isän ja äidin kautta kaksi laadullisesti täysin erilaista maailmaa. Lapsi saa tarkastella maailmaa niin miehisestä näkökulmasta isänsä kautta kuin naisellisesta näkökulmasta äitinsä kautta. Näin hän voi vertailla ja luoda omaa identiteettiänsä vanhempiensa maailmojen kautta. (Jousmäki & Kosonen 2009, 196-197.)

Huttunen (2001) kertoo kirjassaan isän hoivan merkityksestä ja nostaa esiin asian varhaislapsuuden isäkokemusten merkityksellisyydestä. Hän luo näkemyksensä perustuen 1990-luvun psykologisten ja kehityspsykologisten tutkimusten tuloksiin. Huttusen (2001, 183) tulkinnan mukaan lapsi saa isän arkisen osallisuuden kautta mahdollisuuden tutustua miehisyyteen. Siihen, miten miehet ilmaisevat tunteitaan ja kuinka osoittaa hellyyttä. Tyttölapselle näillä kokemuksilla on merkitystä hänen kehittyessään tytöstä naiseksi ja hänen kiinnostuessaan vastakkaisesta sukupuolesta. Poikalapsella nämä kokemukset vahvistavat omaa identiteettiä mieheksi kasvaessaan. (Huttunen 2001, 183.) Isältä saatu hoiva mahdollistaa turvallisen kiintymyssuhteen syntymisen. Huttusen (2001, 183) mukaan isän ja lapsen kiintymyssuhteen myötä lapselle mahdollistuu esimerkiksi tunteidenkäsittely taitoja.

Emotionaalisen irrottautumisen harjoittelu äidistä on helpompaa silloin kun lapsi voi turvautua myös isään. Isän läsnäolo ja osallistuminen luovat lapselle läheiskokemuksen kummastakin

sukupuolesta, ja tällä on merkitystä emotionaalisen kehityksen, moraalien ja etiikan muodostumisessa. Esimerkkinä voitaisiin sanoa, että lapsi voi saada kokemuksen siitä, ettei hyvä ja paha kohdistu vain miessukupuoleen. (Huttunen 2001, 183.) Äidin ja isän roolien keskinäinen sekoittaminen rikastuttaa lapsen käsitystä sukupuolista, jolloin lapselle ei muodostu tiettyä ajattelumallia miesten ja naisten tehtävistä, vaan hän ymmärtää avoimemmin tasa-arvon (Juvakka & Viljamaa 2002, 63).

Huttunen (2001, 187) tuo esiin kirjassaan, että yleinen tutkimuksista esiin nostettu huomio on se, että kasvatukseen ja arkeen osallistuneen isän lapset osoittavat keskimääräistä useammin hoivaa, vastuullisuutta, myötätuntoisuutta ja empaattisuutta. Näitä havaintoja poikien kohdalla ovat mm. paremmat sosiaaliset taidot, itsenäisyys ja pitkäjänteisyys, ja tytöillä puolestaan parempi koulumenestys, urahakuisuus ja parisuhteen onnistuminen (Huttunen 2001, 187).

4.1 Isä merkitys tytön kehitykselle

Tiihonen (2003, 7) toteaa, että naisen suhde isään on yksi hänen elämänsä peruspilareista. Isän vaikutus heijastuu naisen koko elämään ja persoonaan. Siltala (2003, 183-184) tuo esille, että tytön kehityksen kannalta molemmilla vanhemmilla on merkitystä. Vanhemmilla on kuitenkin erilaiset roolit tytön elämässä. Isällä on kaksi keskeistä tehtävää tyttölapsen kehityksessä. Ensimmäisenä voidaan pitää tyttölapsen eriytymistä äidistä. Turvallisen isäsuhteen avulla tyttölapsi voi alun tiiviyn jälkeen eriytyä äidistään. Hyvän ja turvallisen isäsuhteen kautta tyttölapsi voi eriytyä menettämättä äidin kautta saatua naiseuden samastustaan. Toisena keskeisenä tehtävänä pidetään isän tyttärelleen tuomia maskuliinisia ominaisuuksia. Näinä ominaisuuksina pidetään: minuuden vahvuutta, oman voiman ja arvon tunnetta, päämäärätietoisuutta, aggressiivisuutta ja miehistä luovuutta. (Siltala 2003, 183-184.)

Isä on naiselle ensimmäinen ja elämän tärkein mies (Tiihonen 2003, 7). Alussa vauva on paljon äitinsä kanssa. Ollessaan isänsä sylissä vauva kuitenkin aistii isän kosketuksen ja olemuksen. Hän ymmärtää, että häntä käsittelee kaksi erilaista otetta ja kaksi erilaista lähestymistapaa. Näin vauva oppii ymmärtämään, että hän on erillinen eikä yhtä kokonaisuutta äitinsä kanssa. (Tiihonen 2003, 193-196.)

Varhaislapsuudessa lapsen kehityskulkuun kuuluu tärkeänä eroottis-seksuaalinen kiinnostus vanhempiaan kohtaan. Tytöillä oidipaalinen kriisi käydään ensin tyttären ja äidin välisenä. Äidin kautta tytär kiinnostuu isästään. Eroottisten mielikuvien synty molemmista vanhemmista on tärkeää lapsen seksuaalisen identiteetin kehitykselle. (Tiihonen 2003, 193-196.) Siltala (2003, 193) toteaa, että jos tämä suhde jää vain äidin ja tyttären väliseksi, on mahdollista, että tytär tulee elämässään muodostamaan vain naisten välisiä liittoja. Oidipaalisessa tilanteessa lapselle muodostuu käsitys sukupuolten välisistä eroista (Tiihonen 2003, 193-196).

Nuoruusiässä tytär tarvitsee isäänsä asettamaan rajoja ja osoittamaan hänelle aitoa ihailua. Rajojen asettamisella ja ihailulla isä vahvistaa tyttärensä oidipaalista kokemusta. Isänsä kautta tyttö löytää oman subjektiivisen naisellisuutensa. Jos isä on poissa tyttärensä elämästä kokonaan, pyrkii tytär luomaan itsellensä jonkinlaisen mielikuvan isästään. Usein mielikuvat ovat fantasioiden värittämiä tai sadistisen kammottavia. Lapsella voivat pyöriä mielessä toiveita ja pelkoja omasta isästään. Häntä voi myös pelottaa hylätyksi tuleminen muissakin ihmissuhteissa. (Siltala 2003, 197.)

4.2 Isä merkitys pojan kehitykselle

Myllärniemi (2010, 57-60) pitää tärkeänä, että isä katkaisee pojan varhaisen symbioottisen siteen äitiin. Lapselle on kuitenkin tärkeää kokea syvä ja symbioottinen kiintymys äitiinsä ennen kuin hän voi eriytyä (Sinkkonen 1990, 68). Psykkisen kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeää, että äiti hieman vetäytyy lapsestaan alun tiiviiden jälkeen. Tällöin isän tulisi asettua äidin tilalle tukemaan pojan eriytymis- ja yksilöitymiskehitystä. (Myllärniemi 2010, 57-60.) Poikalapset kokevat isäänsä samankaltaisuudesta johtuen samaistumisentarpeen häneen. Siitä johtuen pojat useimmiten omaksuvat mielummin isänsä tarjoamat miehiset arvot omikseen. (Fraiberg 1959, 283.)

Isä toimii tärkeänä miehisen sukupuoli-identiteetin vahvistajana pojallensa. Pojalle on tärkeää, että isän kanssa saa riehua, peuhata ja toteuttaa rajumpia leikkejä. Äidistä isän ja pojan väliset leikit voivat olla välillä jopa liian hurjia. Varhaisen fallisuuden vaiheessa poika tarvitsee isää esimerkiksi ja samastuskohteeksi. Isän kautta poika oppii erilaisia tapoja tyydyttää fallisia yllykkeitään ja pyrkimyksiään. (Myllärniemi 2010, 60-81.)

Pojan kasvaessa itsenäisyyteen voimistuvat falliset yllykkeet. Samaistuessaan isäänsä poika alkaa kuvitella olevansa samanlainen kuin isä. Tällöin poika alkaa osoittaa eroottista kiinnostusta äitiinsä kohtaan ja miettiä isänsä syrjäyttämistä. Ensimmäinen oidipaalin vaihe sijoittuu varhaislapsuuteen ja se päättyy siihen, kun lapsi käsittää, ettei ole vielä valmis. Lapsi ymmärtää olevansa vielä kehittymätön ja kykenemätön samanlaiseen miehisyyteen kuin isänsä. Nuoruusiässä poika kohtaa toisen oidipaalisen kriisin. (Myllärniemi 2010, 92-98, 124.)

Pojan kehitykselle on tärkeää nimenomaan isän ylpeys hänen taidoista ja kehityksestään (Myllärniemi 2010, 124). Pojalle on tärkeää, että isä vahvistaa hyväksynnällensä hänen olevan sellainen kuin pitääkin. Varhain ilman isää jäänyt poika voi alkaa käyttäytyä latenssi vaiheessa ylimaskuliinisesti. (Sinkkonen 1990, 148.)

4.3 Kiintymyssuhde

1950- ja 1960- luvulla tutkittiin paljon äidin ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta, mutta harvoin isän ja lapsen, sillä näillä ei nähty olevan erityissuhdetta. Sodan jälkeisessä ajassa alettiin kuitenkin kiinnostua siitä, millaisia jälkiä isättömyys jätti sodassa isänsä menettäneisiin

lapsiin. Kiintymyssuhdeteorian sittemmin vakiintuessa merkittäväksi lapsen kehitystä ohjaavaksi käsitykseksi, se saneli tarkoin äidin ja isän vanhemmuuden rajanvedot. Isä katsottiin lapselleen merkitykselliseksi etenkin kolmannen ikävuoden jälkeen, sekä varhain teini-ikässä. (Lupton & Barclay 1997.)

Kiintymyksen synnylle keskeisiä asioita ovat lohdutetuksi tuleminen ja lohdutuksen vastaanottaminen (Hughes 2006, 246.) Heikkinen-Peltonen (2015) nostaa teoksessaan esille Bowlbyn kehittämän kiintymyssuhdeteorian. Bowlbyn kehittämän kiintymyssuhdeteorian mukaan vauvalla on sisäsyntyinen valmius muodostaa kiintymyssuhde, jonka avulla hänen on mahdollista kokea turvaa ja saada lohdutusta. Lapsi tarvitsee kiintymyssuhteensa muodostamiseen aikuisia. (Heikkinen-Peltonen 2015, 205).

Vauvalla on alussa vain yksi ensisijainen kiintymyssuhde. Se on useimmiten äiti mutta se voi olla myös joku muu, joka on vauvan ensisijainen hoitaja. (Sinkkonen & Korhonen 2015, 38.) Lapsi muodostaa aina kiintymyssuhteen huolimatta siitä, saako hän rakkautta ja huolenpitoa vai laiminlyödäänkö, pahoinpidelläänkö tai käytetäänkö häntä hyväksi. Kiintymyssuhdemallit periytyvät helposti sukupolvien yli. (Ahlström 2015, 188-189.)

Lapselle muodostuu elämässään erilaisia kiintymyssuhdemalleja. Kiintymyssuhdemallit ovat todella merkityksellisiä, koska lapsena omaksuttu malli vaikuttaa koko hänen loppuelämänsä ajan yksilön tapaan olla yhteydessä muihin ihmisiin. Ne myös vaikuttavat siihen, mitä lapsi ajattelee itsestään. (Heikkinen-Peltonen 2015, 206.)

Turvallinen kiintymyssuhde kehittyy lapselle, jonka vanhemmat huomaavat herkästi lapsen tarpeet ja vastaavat niihin. Lapsi pitää vanhempaansa turvallisena ja luottaa siihen, että hänestä pidetään huolta. (Ahlström 2015, 187.) Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi saa perustan hyvän itsetunnon kehitykselle. Lapsi osaa etsiä turvaa ja lohdutusta vanhemmaltaan ja luottaa siihen, että hän saa sitä. (Golding 2014, 52-53.)

Turvaton kiintymyssuhde kehittyy lapselle, jonka vanhempi on epäsensitiivinen, laiminlyövä tai torjuva. Turvaton kiintymyssuhdemalli voidaan jakaa useaan alakategoriaan; Turvatonvälttelevä, turvaton-ristiriitainen ja turvaton-organisoiutumaton. (Ahlström 2015, 188-189.)

Välttelevässä kiintymyssuhdemallissa lapsi kehittää mallin, jolla hän näyttää selviävänsä itsenäisesti. Hän ei tarvitse hoitajansa tukea ja välttelee kontaktia. Näin hän pyrkii välttämään hylkäämisen aiheuttaman kivun. Kuitenkin lapsi samalla menettää kyvyn rakentaa emotionaalista vuorovaikutussuhdetta. (Ahlström 2015, 188.) Lapsi usein käyttäytyy hyvin itsenäisesti. Hän ei näytä tunteitaan, koska on oppinut tukahduttamaan ne ja hän saattaa pyrkiä miellyttämään aina muita. Lasta saattaa ahdistaa läheisyys eikä hän suostu tulemaan syliin tai ottamaan vastaan aikuisen tarjoamaa lohdutusta. Lasta saattaa hävettää pyytää aikuiselta apua

tai ottaa sitä vastaan. Lapsi voi pyrkiä saamaan turvallisuudentunnetta tiukoilla rutiineilla ja kaavamaisella käytöksellä. (Välivaara 2010.)

Ristiriitaisessa kiintymyssuhdemallissa lapsen näyttävät siltä, että heidän kiintymistarpeensa on jatkuvasti aktivoitunut. Lapsi ei tiedä ikinä, miten vanhempi reagoi, joten hänellä on jatkuvasti ristiriitaisia tunnetiloja ja nämä sotkeutuvat toisiinsa. Lapsen kiintymyssuhde vanhempaansa on erittäin ristiriitainen. Lapsen käyttäytyminen voi olla takertuvaa. Hän ripustautuu aikuiseen eikä halua hänen poistuvan näköpiiristä. Aikuisen läsnäolo ei kuitenkaan välttämättä poista ahdistusta. Lapsi ilmaisee usein pettymyksen vihalla ja ahdistuksella. Tunteiden ilmaisu on usein dramaattista ja liioiteltua ja ne usein purskahtelevat hallitsemattomasti. Lapsi ei usko pärjäävänsä yksin ja kokee itsensä arvottomaksi. (Välivaara 2010.)

Jäsentymättömässä kiintymyssuhdemallissa lapsella on jatkuvasti aktiivisena säätelemätön pelkotila. Kyseisessä kiintymyssuhteessa lapsen ja aikuisen vuorovaikutus rakentuu pelon vaaraan. Vanhempi on lapselle turvan ja pelon lähde. Jäsentymätön kiintymyssuhde voi syntyä lapselle, jos häntä pahoinpidellään fyysisesti tai psyykkisesti tai häntä käytetään seksuaalisesti hyväksi. Myös päihde- ja mielenterveysongelmat vanhemmilla saattavat suurentaa riskiä lapsen jäsentymättömän kiintymyssuhteen synnylle. (Ahlström 2015, 189.) Lapsen maailma on kaoottinen. Lapsen käytös voi näkyä rajuna impulsiivisuutena ja säätelemättömänä käytöksenä. Lapsi voi olla tuttavallinen ja lähestyä ujostelematta kaikkia ihmisiä. Lapsi kokee olevansa arvoton ja paha. (Välivaara 2010.)

Jokaisella ihmisellä on sisäsyntyinen valmius vauvaiästä lähtien kokea häpeää. Häpeä on yhteydessä syyllisyyden tunteeseen mutta se on paljon kokonaisvaltaisempi tunne. Syyllisyyden tunne koskee tekoa, mutta häpeä koskee koko minuutta. (Yletyinen 2015, 281-283.) Häpeä on kuitenkin osa normaalia sosialisatioprosessia. Lapselle opetetaan hänen kasvaessaan mikä on oikein ja mikä väärin. Vanhempien opettaessaan lapselle tätä katkaisevat he emotionaalisen yhteyden lapsen kanssa ja se johtaa lapsen häpeän kokemukseen. Vanhempi kuitenkin korjaa vuorovaikutuksen ja auttaa lasta häpeän tunteen yli. Vanhempi osoittaa lapselleen hyväksyntää ja rakkautta, jolloin lapsen syyllisyyden taju kehittyy. (Golding 2014, 91.)

Jos lapsen vanhemmat eivät säätele lapsen tuntemaa häpeää, lapsi musertuu tunteen alle ja se vaikuttaa koko hänen tunne-elämänsä kehittymiseen. Lapselle voidaan esimerkiksi asettaa rajat nöyryyttämällä tai häpäisemällä, jolloin häpeän kokemuksesta tulee suunnaton. Myös jos vanhempi jättää vuorovaikutuksen korjaamatta lapsen kanssa kurinpidollisten toimien jälkeen niin häpeän kokemus ei muutu syyllisyydeksi. (Golding 2014, 91.)

Turvattomasti kiinnittyneille lapsille häpeän kokemus on hajottava tunne. Useasti toistuvat häpeän kokemukset rakentuvat osaksi lapsen ydinminää. Lapsi kokee olevansa arvoton ja paha yksilö, jota kukaan ei halua ja joka ei ole millään tavalla rakastettava. (Becker-Weidman 2008, 54.) Lapsi saattaa turvautua valehteluun ja kieltää tekonsa kokonaan tai syyttää muita

teoistaan. Lapsi saattaa myös reagoida häpeään voimakkaalla aggressiolla tai raivolla. (Golding 2014, 92.) Normaalit päivittäiset rajaustilanteet saattavat aiheuttaa lapsessa hajottavan häpeän tunteen. Tällöin huomio tulee pitää lapsen kokemuksessa ja viestiä ymmärrystä ja empatiaa lapselle. Käyttäytymiseen keskittyvä huomio saa lapsen vetäytymään häpeän kilven taakse. (Golding 2014, 93.)

5 Monimuotoiset perheet

Isyyden muutoksen lisäksi myös perheen käsite on kokemassa muutosta. Keurulainen (2014) tuo esille tutkimuksessaan, että 2000-luku on tuonut mukanaan globalisaation ja avoimuuden, jolla on ollut laajaltikin vaikutuksia myös suomalaisiin perheisiin. Suomalaiset perheet eivät ole enää laajoja ja yhteisöllisiä, vaan tilalle on astumassa ydinperheen käsite, joka käsittää vain samassa taloudessa asuvat ihmiset. Aikaisemmin perhe saattoi pitää sisällään tädit, setät, serkut ja isovanhemmatkin.

Perhe määritelmää ei käytetä enää kertomaan vain isästä, äidistä ja lapsista. Nykyaikana perhe on kudelmaistunut ja perheen käsitteellä voidaan määritellä hyvinkin subjektiivista määritelmää. Nykyaikana ajatellaan, että jokaisen subjektiivinen kokemus perheestään luo perheen. (Keurulainen 2014, 36-37.) Perheet voivat koostua niin naisesta ja miehestä, kuin samaa sukupuolta olevasta parista. Perheen määritelmä ei myöskään sitoudu lapsiin, vaan lapsetonkin pariskunta on perhe. (Perheet 2016, 3.)

On kuitenkin edelleen tiettyjä vakiintuneita käsitteitä, joita käytetään tilastoidessa perheitä. Tilastokeskuksen vuonna 2016 tekemän perhetutkimuksen (perheet 2016) mukaan Suomessa oli kyseisenä vuonna 1 476 000 perhettä. Tilastokeskus tarkastelee perheitä erilaisina perhetyyppinä. Vielä 1960-luvulla perhetyyppinä oli tilastokeskuksen tilastoissa vain kaksi: avioparit ja yksinhuoltajaperheet. 1970-luvulla tilastoihin liitettiin mukaan avoparit. Vuonna 2002 voimaan astui laki samaa sukupuolta olevien oikeudesta rekisteröidä parisuhde, jolloin tilastoihin liitettiin perhetyyppiä myös rekisteröity parisuhde. Tilastokeskus ei tilastoi uusperheitä perhetyyppinä, mutta tuo ilmi raportissaan, että lähes joka kymmenes lapsiperhe on uusperhe. Vuonna 2016 uusperheitä oli 52 000. (Perheet 2016, 3.) Aviopariksi määritellään perhe, jossa vanhemmat ovat avioliitossa keskenään. Avopariksi taas luokitellaan pariskunta, joka asuu samassa taloudessa mutta eivät ole avioliitossa keskenään. (Avopari.) Yksinhuoltajaksi lasketaan lapsen tai lapsien kanssa asuva vanhempi, joka on lastensa ainut laillinen huoltaja (Yksinhuoltaja). Rekisteröity parisuhdeksi määritellään kahden samaa sukupuolta olevan henkilön rekisteröimä parisuhde (Rekisteröity parisuhde). Uusperheeksi luetaan perheet, joissa on joko molempien vanhempien aikaisemmista parisuhdeista mukana tulleita lapsia tai vain toisen vanhemman aikaisemmasta liitosta olevia lapsia (Uusperheen parisuhde.)

Keurulaisen (2014) mukaan 2010-luvun perhe on omavarainen yhteisö, joka toimii kansatalouden kuluttajana ja elättää itse itsensä. Avioero ei lopeta perheen olemassa oloa, vaikka perhe

määritelläänkin vanhempien ja lasten biologisen suhteen mukaan. Tämän jälkeen alkuperäinen perhe saattaa täydentyä uusilla perheenjäsenillä, jolloin syntyy uusperheitä. Koostuipa perhe sitten isästä ja lapsista, tai isovanhemmista ja lapsista, kaikesta huolimatta perhe on juridinen yksikkö, jonka on noudatettava Suomen valtion ja EU:n säätämiä lakeja, asetuksia ja normeja sekä erilaisia kansainvälisiä sopimuksia. Perheet ovat yhteiskunnassa osallisia, ja heillä on tiettyjä oikeuksia, kuten maksuttomat peruspalvelut mutta samalla myös velvollisuuksia, kuten verot ja oppivelvollisuus.

Lopuksi Keurulainen (2014) kiteyttää haasteelliseksikin ilmenneen perheen määrittelyn seuraavasti:

”Perhe on rakkauden ja kivun jatkuvasti uutta luova prosessi, joilla on tietyt tehtävät, oikeudet, velvollisuudet ja vastuu yhteiskunnan sementtinä”.

6 Lapsen huolto

Laissa lapsen huoltajaksi määritellään lapsen vanhemmat tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu. Lapsen vanhemmiksi luetaan vanhemmat, jotka ovat lapsen syntymähetkellä avioliitossa keskenään. Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään, on lain mukaan äiti lapsensa huoltaja. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.) Nystén (2015, 117) tuo kirjassaan parisuhteen juridiikka esille, että kolme käsitettä on kuitenkin syytä pitää erillään: biologinen vanhemmuus, juridinen vanhemmuus ja huoltajuus. Biologisella vanhemmuudella tarkoitetaan geneettistä yhteyttä lapsen ja vanhemman välillä, tämä ei kuitenkaan suoraan tuo juridista vanhemmuutta. Juridinen vanhempi taas todennetaan lainsäädännön kautta. Esimerkiksi adoptiolapsella on eri biologiset ja juridiset vanhemmat. Juridisen vanhemmuuden kautta voidaan periä toistensa omaisuutta sekä tulla lasta kohtaan elatusvelvolliseksi. Juridisen vanhemmuuden kautta määräytyy myös tapaamisoikeudet. Juridinen vanhempi ei kuitenkaan välttämättä ole lapsensa huoltaja vaan niin kuin edelläkin on mainittu, lapsen huoltajuus voidaan uskoa myös muulle henkilölle. (Nystén 2015, 117.)

Lapsen huollosta sovitaan aina erikseen, kun lapsen vanhemmat eivät ole keskenään avioliitossa. Lapsen huollosta voidaan sopia jo ennen lapsen syntymää, jos lapsen isä on tunnustanut isyytensä isyyslain (11/2015) mukaisesti. Tällöin tuleva tulevat vanhemmat voivat tehdä sopimuksen, jossa lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille. Isä voi tunnustaa isyytensä tulevan äidin läsnä ollessa terveydenhoitajalle tai kättilölle kunnan äitiysneuvolassa, jossa heille on annettu raskaudenaikaisia terveystilanteita. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, Isyyslaki 11/2015.) Isyyden vahvistaminen on toki aina yhteiskunnan etu, mutta ennen kaikkea se on lapsen edun mukaista. Kun isyys on vahvistettu, lapsi on samalla liitetty isän puolen sukuun ja saa mahdollisuuden tutustua sukulaisiinsa. Lisäksi hän saa isältään oikeuden elatukseen, sekä oikeuden isän puolen perintöön. Tämä kaikki mahdollistaa

lapselle juurtumisen sukuun, joka taas osaltaan on suuressa roolissa lapsen rakentaessa identiteettiään. (Helin 2016, 22.)

Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) todetaan, että lapsen huoltajat vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset. Nystén (2015, 116) tuo esille, että päätöksenteolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi sopivan päiväkodin tai koulun valintaa. Tilanteessa jossa joku huoltajista on estynyt tulemaan paikan päälle matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi ja päätös on lapsen edun vuoksi tehtävä viivyttämättä, voidaan päätös tehdä ilman kyseistä huoltajaa. Huoltajien tulee kuitenkin yhdessä päättää asioista, joilla on lapsen tulevaisuuden kannalta huomattava merkitys. Lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta ja muista henkilökohtaisista asioista. (Nystén 2015, 116.)

Myös erotilanteessa vanhemmat joutuvat päättämään lapsiensa asumisesta, huoltajuudesta sekä tapaamis- ja elatussopimuksista. Yleinen periaate erotilanteessa on, että vanhemmat sopivat yhdessä lapsiensa asioista. (Kiiski 2014, 177.) Jos vanhemmat eivät kykene yhdessä sopimaan lapsen huoltosopimuksista, päätetään ne tuomioistuimessa. Tuomioistuin voi päättää antaa huollon yhteisesti molemmille vanhemmille tai vain yksin toiselle vanhemmista. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.)

6.1 Huollosta sopiminen eron jälkeen

Lapsen huollosta voidaan sopia yhteisymmärryksessä vanhempien välillä. Sopimus tulee laatia kirjallisesti oikeusministeriön vahvistavan kaavan mukaiselle lomakkeelle, ja lastenvalvoja vahvistaa sen, mikäli se on lapsen edun mukainen. Mikäli sopimusta ei vahvisteta, sillä ei ole riittävässä lainvoimaa. Sopimus huollosta ja asumisesta on voimassa toistaiseksi, mutta tapaamisista voidaan tehdä eri ikäkausille porrastettuja sopimuksia. Sopimuksen teossa voi hyödyntää lainoppinutta avustajaa, jotta sopimus tulisi kerralla hyvin ja oikein laadituksi. (Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen 2017.)

Jos vanhemmat eivät pysty sopimaan asiasta yksimielisesti, voi asian viedä kotipaikan käräjäoikeuden ratkaistavasti. Asian voi laittaa vireille joko toinen vanhemmista tai vanhemmat yhdessä, lapsen huoltaja tai sosiaalilautakunta. Tuomioistuin voi päättää lapsen huollosta, asumisesta, oheis- tai sijaishuoltajuudesta ja lapsen oikeudesta pitää yhteyttä muualla asuvaan vanhempaansa. Tuomioistuin voi antaa päätöksensä myös tiedonsaannista ei-huoltajavanhemmalle sekä huoltajien välisestä tehtävienjaosta. Tuomioistuin ottaa huomioon lasten edun ja lasten omat toiveet, ja voi tarvittaessa pyytää sosiaalihuollolta olosuhdeselvityksen. Kun asia lapsen huollosta on vireillä, tuomioistuin voi antaa käsittelyajalle väliaikaisen päätöksen. Lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamisoikeuteen liittyvät asiat voidaan hoitaa myös avioeron liitännäisvaatimuksena avioerohakemuksen yhteydessä. (Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen 2017.)

Huoltoriidassa sovitteluna voidaan käyttää myös follo-sovittelua. Vuonna 2011 otettiin 11 eri käräjäoikeudessa kokeiluun follo-sovittelu, joka on asiantuntija-avusteista sovittelua. Huoltoriidan sovittelijana toimii tuomari ja häntä avustaa asiantuntija, jonka tehtävänä on tuoda esille lapsen edun kannalta tärkeät asiat ja edistää vanhempien välistä vuorovaikutusta. Asiantuntija-avustajan tulee olla koulutukseltaan psykologi, sosiaalityöntekijä tai lastenpsykiatri. Huoltoriitojen tuomioistuimien sovittelut on ensisijaisesti kohdennettu vanhemmille, jotka eivät ole saaneet riittävää apua muista tarjotuista palveluista. Follo-hankkeesta saatujen myönteisten kokemusten myötä sovittelu laajennettiin valtakunnalliseksi vuonna 2014. Ensisijainen paikka huolto- ja tapaamisasioiden hoitoon on kuitenkin edelleen kunnallisissa peruspalveluissa. (Asiantuntija-avusteinen huoltoriitasovittelu tuomioistuimissa valtakunnalliseksi 2014.)

Eron jälkeen vanhemmille voidaan määrätä joko yhteishuoltajuus tai yksihuoltajuus. Yhteishuollolla tarkoitetaan sitä, että vanhemmat hoitavat kaikki lapsen huoltoon liittyvät tehtävät yhdessä. Se tarkoittaa niin lapsen huoltoa, päätöksentekoa lapsen asioista kuin lapsen edustamistakin. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että lapsi välttämättä asuisi vuoroviikoin vanhempiensa luona tai ettei elatusapuja maksettaisi toiselle vanhemmalle. Yhteishuolto ei myöskään vaikuta lapsen päivittäiseen hoitamiseen ja huoltamiseen silloin, kun lapsi on vanhemman luona. Yhteishuolto vaikuttaa vain silloin, kun tehdään lasta koskevia merkittäviä päätöksiä, kuten esimerkiksi passin hankinta tai muutto. Myös päivähoitopaikan tai koulun valinta, asuinmaa, uskontokunta, nimi ja terveydenhoitoon liittyvät kiireettömät päätökset tulee yhteishuollossa tehdä yhdessä. (Nystén 2015, 118-126.)

Yksihuoltajalla tarkoitetaan sitä, että lapsella on vain yksi laillinen huoltaja, jolla on päätösvalta lapsen asioihin. Tuomioistuimen määräämän päätöksen jälkeen toinen vanhemmista menettää huoltajan oikeutensa mutta se ei kuitenkaan poista juridista vanhemmuutta. Juridisella vanhemmalla on kuitenkin edelleen oikeus tavata lastaan eli tapaamisoikeus säilyy. Huoltajan oikeutensa menettäneellä säilyy kuitenkin myös elatusvelvollisuus omia perillisiään kohtaan. Jollei tuomioistuimien ole muuta määrännyt, ei toisella vanhemmalla ole myöskään oikeutta saada lasta koskevia tietoja enää viranomaistahoilta tai muilta tahoilta. (Nystén 2015, 118-126.)

6.2 Lähi- ja etävanhempi

Lähivanhemmalla tarkoitetaan lapsen kanssa pääasiallisesti asuvaa vanhempaa. Etävanhempi on se vanhempi, joka ei pääasiallisesti asu lapsensa kanssa. Lähivanhemman tulisi tukea lapsen suhteita etävanhempaan sekä muihin sukulaisiin. Lähivanhemmuus tai etävanhemmuus eivät vaikuta yhteishuoltajuuteen. (Nystén 2015, 117, 127-131.)

Etävanhemmalla on edelleen yhteishuoltajuudessa samat oikeudet, kuin lähivanhemmallakin tietää lapsensa elämästä ja tehdä lasta koskevia päätöksiä sekä osallistua lasta koskevaan päätöksen tekoon, vaikkei lapsi asu hänen luonansa (Nystén 2015, 127-131). Broberg ja Hako-

virta (2009) nostavat artikkelissaan esiin, että useiden tutkimusten mukaan yksi lapsen hyvinvointia vanhempien eron jälkeen selittävästä tekijöistä on hyvän yhteyden säilyminen etävanhempaan.

Koska valtaosa (perhetilasto 2016) etävanhemmista on isejä, on arkikielemme muodostunut erilaisia käsitteitä isyydestä. Esimerkiksi termi viikonloppuisä on suora viittaus siihen, kuinka usein lapset ja isä tapaavat. Myös etä-isä nimitystä käytetään paljon, eikä se viittaa siihen, kuinka läheisiä tai etäisiä isä ja lapsi ovat, vaan siihen etteivät he asu samassa osoitteessa. Kolmas käsite, joka liitetään arkikielessä etävanhemmukseen, on elatusvelvollinen. Sillä tarkoitetaan vanhempaa, joka on vahvistetulla sopimuksella velvoitettu suorittamaan toiselle vanhemmalle elatusapua. (Broberg & Hakovirta 187-188.)

7 Palvelut

Esittelemme nyt opinnäytetyömme kannalta oleelliset palvelut, eli neuvola-, varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelut. Kaikilla näillä on toimintaa ohjaava lainsäädäntö, johon pohjaten laaditaan paikallisia ohjeistuksia.

7.1 Äitiys- ja lastenneuvola

Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa (1326/2010) todetaan, että neuvolapalveluiden järjestämisvastuu on kunnilla. Kunnissa laaditaan neuvolatoiminnalle oma toimintaohjelma yhdessä sosiaalitoimen kanssa, ja samalla nimetään neuvolatoiminnalle vastuhenkilön. Neuvolat tekevät tiivistä yhteistyötä alueensa varhaiskasvatuksen, lastensuojelun sosiaalitoimen ja erikoissairaanhoidon kanssa.

Äitiys- ja lastenneuvola on jaettu kahteen painopisteeseen: äitiysneuvolaan ja lastenneuvolaan. Äitiysneuvola palvelut ovat painottuneet raskauden aikana tehtäviin äidin ja sikiön terveyttä edistäviin palveluihin. Palveluiden tarkoituksena on tukea ja edistää koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Raskauden aikaisella seurannalla pyritään turvaamaan äidin ja sikiön terveys ja hyvinvointi. Seurannan tavoitteena on raskauden aikaisten häiriöiden ehkäisyminen. Seurantakäynneillä huomataan, jos äidin tai sikiön terveyden tilassa tapahtuu muutoksia. Lastenneuvola palvelut taas ovat painottuneet alle kouluikäisen lapsen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Lastenneuvolan tarkoituksena on seurata ja edistää lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Vanhempia tuetaan heidän kasvatustyössään ja heille kerrotaan lapsilähtöisestä kasvatuksesta ja lapsen hyvästä huolenpidosta. (Lastenneuvola 2018.)

Neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määrääikaistarkastusta, joista kolme on niin sanottuja laajoja terveystarkastuksia, joissa arvioidaan koko perheen hyvinvointia ja vanhempien tuen tarpeita. Laajoihin terveystarkastuksiin kutsutaan aina molemmat vanhemmat. (Lastenneuvola 2018.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut vuonna 2017 oppaan sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Oppaan tarkoituksena on antaa neuvolan terveydenhoitajille sekä muille sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tukea sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseen omassa työssään. Oppaan esipuheessa nostetaan erittäin hyvin esille juuri opinnäytetyöllemme ajan-kohtainen asia: ”asenteet ja oletukset ohjaavat usein toimintaamme ja valintojamme, vaikka emme aina ole niistä tietoisia.”

Oppaan mukaan tasa-arvon toteutuminen ja edistäminen ovat neuvolatoiminnan keskeisiä periaatteita. Säännölliset ja hyvin toteutetut terveystarkastukset ja kotikäynnit luovat perheeseen luottamuksellisen suhteen, joka helpottaa yksilöllistä kohtaamista. Oppaassa nostetaan esiin myös opinnäytetyömme avainasia: ”vanhemmalla on oikeus saada yhtäläisesti tietoa lapsestaan ja tämän kehityksestään sukupuoleen katsomatta.” (Hakulinen, Onwen-Huma, Varsa, Pulkkinen & Sandt 2017, 22-39.)

7.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on jokaisen alle kouluikäisen lapsen perusoikeus. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, joka muodostuu hoidosta ja opetuksesta. Sen avulla pyritään tukemaan lapsen kasvua, oppimista ja kehitystä. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoitona tai muunlaisena varhaiskasvatuksena esimerkiksi kerhotoimintana. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Vanhemmat kuitenkin päättävät osallistuuko lapsi siihen. Ennen peruskoulun alkamista järjestettävä esiopetus tuli pakolliseksi kaikille lapsille vuonna 2015. Esiopetus kuuluu kuitenkin varhaiskasvatuksen piiriin. Opetushallitus laatii varhaiskasvatusta ohjaavan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Opetushallituksen vuonna 2016 kokoamassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan esille perusteet, joiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tulee rakentaa. Perusteissa tuodaan esille, kuinka tärkeänä huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välistä yhteistyötä tulisi pitää. Yhteistyössä luodun tasa-arvoisen, kunnioittavan ja luottamuksellisen kasvatuskumppanuuden avulla pyritään vaikuttamaan suotuisasti lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Hyvän yhteistyön koetaan myös vaikuttavan suotuisasti huoltajien keskinäiseen vuorovaikutukseen. Perusteiden mukaan yhteistyön tulisi olla vuorovaikutteista ja se edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Yhteistyö huoltajien kanssa ilmenee monilla tavoilla, sitä tapahtuu aina päivittäisistä keskusteluista varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan. Perusteissa nostetaan esille myös nykyaikaisen teknologian hyödyntäminen lapsen asioiden viestinnässä. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteista ja käytännöistä sovitaan paikallisissa suunnitelmissa. Valtakunnallisessa ohjeistuksessa todetaan, että varhaiskasvatussuunnitelma tulisi laatia yhteistyössä huoltajan

kanssa. Kuitenkin paikallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla voidaan vaikuttaa tapaan, jolla huoltajat osallistuvat suunnitelman laadintaan, arviointiin ja kehitykseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32-33, 10-11.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja sen toimintaa ohjaa laki varhaiskasvatuksesta (36/1973). Laissa nostetaan esille, että varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee toimia yhdessä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa, jotta lapselle taataan tasapainoinen kehitys ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Henkilöstön tulee tukea vanhempaa tai muuta huoltajaa heidän kasvatustyössään. Laissa myös nostetaan esille, että varhaiskasvatussuunnitelma tulee laatia yhdessä vanhempien tai huoltajien kanssa. Henkilöstön tulee tarjota vanhemmille tai muille huoltajille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatustaki 36/1973.)

7.3 Perusopetus

Perusopetus on kaikille lapsille pakollista maksutonta koulutusta. Perusopetuksen tarkoituksena on antaa lapsille tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä luoda jokaiselle samanlaiset mahdollisuudet jatko-opiskeluiden suhteen. Perusopetus käsittää vuosiluokat 1-9. Ala-asteella opetus tapahtuu yhdessä luokassa luokanopettajan johdolla. Luokanopettaja opettaa lapsille kaikkia aineita. Yläasteelle siirryttäessä muuttuu opetus ainekohtaiseksi eli jokaisella aineella on eri opettaja. Luokalla säilyy yläasteellakin vastuupettaja mutta hän paljon vähemmän tekemisissä luokan kanssa, kuin ala-asteen luokanopettaja joka on luokan kanssa päivittäin. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Opetushallitus on laatinut vuonna 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tämän pohjalta koulujen tulisi paikallisesti laatia perusopetussuunnitelmansa. Perusteissa tuodaan esille koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Yhteistyön perusteet kodin ja huoltajien välillä ovat hyvin samankaltaiset kuin varhaiskasvatussuunnitelmassakin. Opetuksen järjestäjällä on vastuu koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämisestä. Ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta on huoltajilla, mutta koulu pyrkii tukemaan huoltajien kasvatustyötä. Jotta huoltajat pystyisivät toteuttamaan kasvatustyötään, tarvitsevat he tietoa lapsen koulukäyttäytymisestä. Tällöin ensisijaisen tärkeätä on, perusteissakin esille nostettu tiivis, luottamuksellinen ja tasavertainen yhteistyö kodin ja koulun välillä. Viestintä ja tiedottamismenetelmien tulisi olla nykyteknologian mukaisia ja niitä tulisi kehittää, jotta ne vastaisivat tarpeita. Aivan kuten varhaiskasvatuksessakin koulun ja huoltajien välisen yhteistyön tulisi olla vuorovaikutteista ja tiivistä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 35-36.) Perusopetuslaissakin (628/1998) nostetaan esille koulun ja huoltajien välinen yhteistyö. Koulun tulee tiedottaa huoltajia koulussa tapahtuvista asioista, jotta huoltajat osaavat puuttua lapsen kannalta tärkeisiin asioihin.

Esiopetus tuli pakolliseksi vuonna 2015. Perusopetuslain (628/1998) 26 a §:n mukaan ennen oppivelvollisuuden alkamista lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai vastaavaan, esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetuksen järjestämisestä vastaavat kunnat, mutta on huoltajien vastuulla, että lapset osallistuvat siihen. Esiopetusta varten on laadittu valtakunnalliset esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta laaditaan paikallinen esiopetussuunnitelma (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).

8 Aikaisempi tutkimus aiheesta

Aihetta on tutkittu aikaisemminkin monilta suunnilta. Muuttuvat perherakenteet ja eroperheiden määrän nouseminen nostavat esille tarpeen tutkia eroperheiden auttamista ja tukemista. Lapsen edun kannalta on tärkeää, että perhe voi hyvin, vaikka vanhemmat eivät olisi-kaan enää yhdessä. Alkaessamme tehdä opinnäytetyötämme tutkimme paljon jo tehtyjä tutkimuksia aiheesta. Löysimme samankaltaisista aiheista tehtyjä opinnäytetöitä, pro graduja ja väitöskirjoja. Emme kuitenkaan löytäneet suoraan samankaltaista työtä aiheesta, jonka sitten päätimme toteuttaa. Kaikista esille nostamistamme tutkimuksista löytyy tärkeää tietoa täydentämään omaa opinnäytetyötämme ja tuloksiamme.

Ensimmäisenä haluaisimme nostaa esille Hokkasen (2005) väitöskirjan, jossa hän on tutkinut eron jälkeistä äitiyttä ja isyyttä. Tutkimuksessa Hokkanen pyrki selvittämään, kuinka äidit ja isät kokevat eron jälkeisen vanhemmuuden ja millaisia merkityksiä vanhemmat sille antavat. Tutkimuksessa Hokkanen nostaa esille, että tuloksista selviää, että yhteishuoltajuuden toimimiseen löytyi tutkimuksen perusteella tiettyjä peruseriaatteita. Vanhemmille tulisi antaa tietoa yhteishuoltajuuden sisällöstä ja realistiset odotukset sen toimivuudesta. Vanhemmilla tulisi olla yhtä paljon valtaa ja vastuuta, jolloin luodaan perusta oikeudenmukaisuuden kokeukselle. Molemmille vanhemmille luodaan työrauha eikä takerruta pikkuseikkoihin. Vanhempien tulisi säilyttää keskusteluyhteys lapsien asioista. Molempien vanhempien tulisi noudattaa yhteisiä sääntöjä ja lupauksia. Tarvittaessa vanhempien tulisi pystyä joustamaan. Riitatapauksissa tulisi välttää kolmansia osapuolia, jos tilanne voidaan ratkaista keskenään sopimalla.

Plihtari (2010) on tutkinut Pro gradu-tutkielmassaan eron jälkeistä vanhemmuutta etä-isän näkökulmasta. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää isien kokemuksia etä-isyydestä, ja siitä muuttuivatko suhteet lapsiin eron jälkeen sekä etä-isyyteen liittyviä tunteita. Plihtari toteaa, että isät kokivat isyyden jatkuvan eron jälkeenkin. Tutkimuksessa selvisi, että eron jälkeen isyyttä alettiin arvostaa enemmän. Etä-isyyden haasteiksi tutkimuksessa nousi esille: arjen ajan puute lapsien kanssa, tiedonpuute lapsien asioista, välimatka ja yksinäisyys. Tutkimuksessa olleilla isillä oli suhde lapseen pysynyt läheisenä.

Gergov-Koskelo (2013) on tutkinut opinnäytetyössään (YAMK), kuinka isät kokevat tasavertaisen vanhemmuuden. Tutkimuksen perusteella isä haluaisivat tulla kohdelluiksi tasavertaisina vanhempina. Tutkimuksesta nousi esille, että isät kokevat epäluottamusta perhepalveluiden sekä muiden vanhempien taholta. Isien kokemuksista nousi esille myös huoli ohenevasta vanhemmuudesta. Gergov-Koskelo nostaa esille, että edelleen yksi suurimpia haasteita isyyden toteutumisessa on isien mielestä yhteiskuntamme yleiset asenteet.

Parikka (2014) on tutkinut Pro gradu-tutkielmassaan eron jälkeistä isyyttä. Tutkielmassa on selvitetty, kuinka isät kokevat eron jälkeisen isyytensä ja kuinka heidän eronjälkeistä vanhemmuuttansa tulisi tukea. Tutkimuksessa selvisi, että isyys toteutuu parhaimmalla mahdollisella tavalla, kun isä voi henkilökohtaisesti hyvin ja yhteistyövanhemmuus toisen vanhemman kanssa toimii. Parikka toteaa, että nämä kaksi asiaa tulisi ottaa huomioon ero jälkeisen isyyden tukemisessa.

Kaskiluoto (2015) on tutkinut Pro gradu-tutkielmassaan miesten kokemuksia merkityksellisistä suhteista eron jälkeisessä isyydessä. Kaskiluoto tutki, miten suhteet entisiin tai nykyisiin puolisoihin vaikuttivat koettuun ja toteutuneeseen isyyteen. Tutkimuksessa selvisi, että suhteilla entiseen tai nykyiseen puolisoon on merkitystä siihen, miten isät kokevat eron jälkeisen isyytensä toteutuneen. Merkityksellisimmäksi suhteeksi Kaskiluoto nimeää tutkimuksessaan nykyisen kumppanin, jonka hyväksyntä vaikuttaa eron jälkeiseen isyyden kokemukseen eniten. Jos uusi kumppani ei hyväksy isän lapsia edellisestä liitosta, huonontaa se onnistunutta isyyden kokemusta. Kaskiluoto nostaa myös esille, että erovaiheen konfliktit ja lasten asioista sopiminen vaikuttivat suhteen laatuun.

Mehto (2016) on tutkinut opinnäytetyössään (YAMK) erovanhemmuuteen liittyviä ongelmia ja eroauttamisen kehittämistä. Tutkimuksesta nousee esille, että lastenvalvojien asiakastyö eronneiden vanhempien kanssa on haastavaa lapsen edun pohdintaa. Mehto nostaa esille, että tuentarpeet erotilanteissa vaihtelevat perhekohtaisesti, koska jokaisen perheen tilanne on yksilöllinen. Tulosten mukaan vanhemmille on tärkeää saada tukea erotilanteessa, jotta he jaksavat toimia vanhempina. Eroperheiden tukemisen mahdollisuuksia lisää tiedon lisääntyminen perhepalveluissa sekä lastenvalvojien ja perhepalveluiden yhteistyö.

9 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuskysymyksemme olivat

1. Millaisena isät kokevat asemansa yhteishuoltajana eron jälkeen neuvola-, varhaiskasvatus- sekä perusopetuspalveluissa?
2. Kuinka isät toivovat tulevansa huomioituksi yhteishuoltajana neuvola-, varhaiskasvatus- sekä perusopetuspalveluissa?

Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aiheen kannalta laadullinen tutkimus antaa syvempää tietoa kuin määrällinen tutkimus. Koska tavoitteena oli tuoda kuuluviin isän kokemukset, laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden yksilöllisimmille vastauksille. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161) mukaan laadullinen tutkimus kuvaa aitoa elämää, jonka todellisuus voi olla moninainen. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan löytää moninaisia piirteitä eri asioista.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään varsin pieneen otantaan, joita sitten pyritään analysoimaan perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden mittarina ei pidetä määrää vaan laatua. Laadullisella tutkimuksella ei voida tehdä tilastollisia yleistyksiä vaan sillä pyritään ymmärtämään jotain toimintaa tai ilmiötä. (Eskola & Suoranta 1998, 18, 61.) Oman opinnäytetyömme tutkimusmateriaali oli suhteellisen pieni, koska saimme vastauksia 16:sta eronneelta isältä. Luimme saatuja vastauksia useaan kertaan ja palasimme niihin aina uudestaan analysointivaiheessa.

9.1 Aineiston kerääminen

Kyselyyn osallistujat valikoituivat sattumanvaraisesti antamiamme rajoituksia käyttäen. Näitä olivat esimerkiksi se, että vastaajan tuli olla yhteishuoltajana lapselleen, ja lapsen tuli olla jonkun mainitsemamme palvelun piirissä, jotta tulokset ovat tuoreita ja kertovat tämänhetkisestä tilanteesta, eikä menneestä. Toteutimme tutkimuksemme verkkoon luodulla kyselylomakkeella, (liite 1) joka sisälsi avoimia kysymyksiä. Kontrolloimme, että vastaajien joukko täytti opinnäytetyömme kannalta oleelliset kriteerit. Miessakit ry:n isäryhmään toimitettiin sähköisesti kyselylinkki, joka jaettiin työntekijöiden toimesta izeille saatteen kera. (liite 2) Tämän lisäksi teimme myös täydennyskyselyn sosiaalisen median kanavalla, jossa pyysimme kriteerit täyttäviä henkilöitä ottamaan meihin yhteyttä.

Avoimilla kysymyksillä pyrimme saamaan isien omat kokemukset esille ja näkyviksi. Valitsimme kyselylomakkeen tiedonkeruumenetelmäksi, koska aiheemme voi aiheuttaa ihmisissä erilaisia tunteita esimerkiksi häpeää. Koimme, että saamme rehellisimmän ja oikeimman kuvan isien kokemuksista, kun he saavat täyttää lomakkeen täysin anonymisti. Sama toive tuli myös Miessakit ry:ltä.

Kyselylomakkeen suunnittelussa tulee käyttää aikaa, että se vastaa juuri niihin tutkimuskysymyksiin joita tutkimukselle on asettanut (Hirsjärvi ym. 2009, 204.) Koe täytimme kyselylomakkeen tuttavillamme, jotta saimme muokattua sen lopulliseen ulkoasuunsa. Koe käytöllä löysimme kyselyn ongelmakohdat ja saimme saatekirjeeseen tarpeelliset saatesanat lomakkeen täyttöä varten. Muokkasimme esimerkiksi yhtä kysymystä sen takia, että tuttavamme ymmärsivät sen eri tavalla. Pyrimme myös kysymyksen asetteluilla siihen, etteivät ne olleet johdattelevia.

9.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Kyselylomakkeen analysointi aloitettiin lomakkeiden tarkastuksella. Hirsjärvi ym. (2009, 221) tuovat esille, että ensimmäinen askel on lomakkeiden oikeellisuuden tarkastus. Lomakkeiden tarkastuksessa tulee havainnoida, löytyykö lomakkeista virheellisyyksiä tai puuttuuko tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja. Lomakkeiden tarkastusvaiheessa tulee myös tarkastella, onko materiaalia tarpeeksi vai joudutaanko pyytämään lisää vastaajia. Ensimmäisen lomakkeiden ja vastaajien tarkastuksen yhteydessä olimme saaneet vain muutamia vastauksia. Halusimme saada kyselyymme enemmän vastauksia, jotta saisimme laajemman katsauksen tutkimastamme aiheesta. Lisäsimme sosiaaliseen mediaan pyynnön, jolla etsimme lisää yhteis- huoltaja isejä vastaamaan kyselyyn. Pyysimme isejä olemaan meihin päin yhteydessä, jolloin tarkastimme isien täyttävän kriteerit, joita opinnäytetyömme vaati. Seuraavaan päivään mennessä olimme saaneet kaiken kaikkiaan 16 vastausta. Statistiikasta selvisi, että kaikki eivät olleet vastanneet kaikkiin kysymyksiin, mutta koimme ettei sillä ollut merkitystä loppu- tuleman kannalta.

Kyselylomaketta luodessamme jaoimme kysymykset teemoihin. Näin ollen meidän ei tarvinnut enää analysointivaiheessa teemoitella vastauksia vaan saimme vastaukset valmiiksi kyseessä oleviin teemoihin kohdistuneina. Kyselylomake oli jaettu seuraaviin teemoihin: lapset, ero, lapsen käyttämät palvelut, tietojen vaihto lasten käyttämissä palveluissa ja henkilökohtaiset kokemukset. Eskolan & Vastamäen (2001) mukaan hyvässä tutkimuksessa teema-alueet syntyvät intuition, aiemman tutkimuksen ja teorian sekoituksesta. Tämän pohjalta mekin aloimme teemoja järjestellä. Loimme ensin niin kutsutun ”raaka listan” asioista, joita haluamme kysyä. Näitä kysymyksiä etsimme aiemmista tutkimuksista. Tämän jälkeen jaoimme samaa aihe- aluetta koskevat kysymykset otsikoiden alle ja lopuksi teoriaan pohjaten kävimme jokaisen kysymyksen läpi, kysyen itseltämme ”mihin tarvitsemme tämän tiedon?” jotta välttyisimme turhilta, merkityksettömiltä kysymyksiltä.

Laadullisen aineiston analysointiin on olemassa useita eri analyysikeinoja, kuten teemoittelu ja tyypittely. Aineistoa tulee analysoida eri näkökulmista ja siihen ei ole olemassa mitään yhtä tiettyä soveltuvaa työkalua. Aineistoa ei tule pelkästään kuvata, vaan sieltä tulee nostaa erilaisia tulkintoja, joilla voidaan vastata tutkimuskysymyksiin. Analysoinnin perustarkoitus on erilaisia menetelmiä käyttäen pilkkoa, eheyttää ja täydentää aineistoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Avoimia vastauksia olemme luokitelleet tyypittelyllä. Tyypittelyssä kerätään tyypillisiä asioita aineistosta eli vastaajilta saatua aineistoa tiivistetään havaintoihin. Havaintojen pohjalta luodaan tyypikkuvauksia, jotka yhdistävät eri vastauksissa toistuvat elementit. Tyypikkuvau- siis tiivistää aineistosta nousseet yhtäläisyydet. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Aineistosta nousseita yhtäläisyyksiä analysoimme määrällisesti, koska halusimme nähdä, kuin- ka moni vastaajista on kokenut saman asian. Laadullista aineistoa voi analysoida myös määräl-

lisesti, koska laadullisessa tutkimuksessa voidaan laskea vastausten määriä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Opinnäytetyötämme ohjasi vahvasti iseiltä saamamme vastaukset, jota aikaisempi tieto ohjaili. Sisällön analyysimme oli siis teorialähtöistä. Teorialähtöisessä analysointitavassa yhdistyvät käytännön kokemustieto ja teoria (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98-99). Ennen iseiltä saatuja vastauksia emme tienneet, mitä tutkimuksemme meille tuo. Rajaamalla kysymyksiä varmistimme, että isien vastaukset antavat meille olennaista tietoa opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin. Pääosassa on isien kokemukset yhteishuoltajuuden toteutumisesta, jolloin kyseessä on vastaajan subjektiivinen käsitys asiasta. Olemme nostaneet esiin suoria lainauksia isien vastauksista mutta emme koodanneet niitä, jotta isien anonymiteetti säilyy. Vastaukset ovat hyvin henkilökohtaisia ja sitaateissa saattaa olla useita saman henkilön kommentteja, jolloin mahdollisuus tunnistamiseen on olemassa. Hirsjärven (2009, 229-230) mukaan vastausten analysoinnin jälkeen tulee tuloksia alkaa tulkita. Lukijan kannalta on olennaista, että tuloksia selitetään ja tulkitaan eri suunnilta. On tärkeätä, että johtopäätöksistä luodaan tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 229-230.)

10 Tulokset

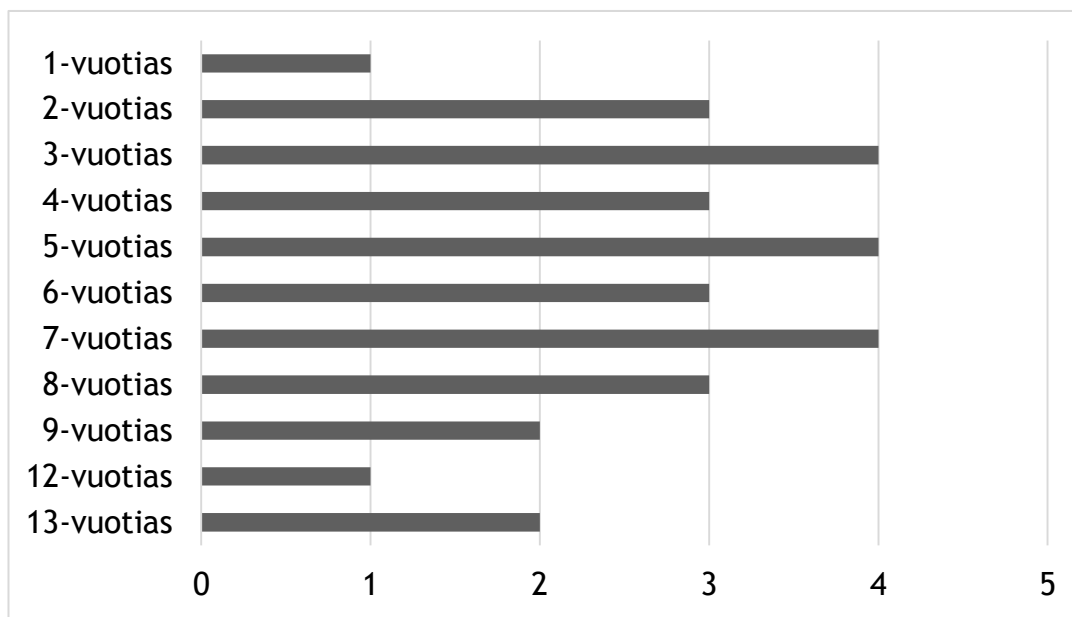
Saimme kyselyyn määräaikaan mennessä yhteensä 16 vastausta. Kysely toteutettiin huhtikuussa 2018. Vastaajat olivat eronneita miehiä, joista lähes kaikki olivat yhteishuoltajia ja etävanhempia. Kaksi vastaajista oli lapsensa lähivanhempia, mutta siitä huolimatta heillä oli arvokkaita kokemuksia opinnäytetyömme aiheeseen liittyen, joten huomioimme myös heidän vastaukset.

Kysyimme iseiltä, kauanko erosta lapsen äidin kanssa on kulunut aikaa. Opinnäytetyömme kannalta oli tärkeää, että erosta ei ole kulunut kovin pitkään. Määrittelimme, että erosta saa olla kulunut enintään viisi vuotta. Vaihteluväli eroista kuluneesta ajasta oli viidestä (5) kuukaudesta neljään (4) vuoteen. Keskimäärin erosta oli kulunut vastaajilla kaksi (2) vuotta.

10.1 Lapset

Alla olevasta taulukosta selviää, minkä ikäisiä lapsia vastaajilla on tällä hetkellä. Vaihteluväli on suuri, aina 1-vuotiaasta 13-vuotiaaseen. Keskimäärin lapsia oli kaksi (2).

Taulukko 2: lasten iät kyselyhetkellä

Taustamuuttujien jälkeen kysyimme, millainen sopimus huoltajuudesta on tehty. Tarkensimme kysymystä vielä seuraavilla kysymyksillä: onko sopimus vahvistettu lastenvalvojalla tai käräjäoikeudessa? Onko sopimukseen kirjattu asumisesta, tapaamisesta tai tiedonsaannista? Vastaaajista tasan puolella oli vahvistettu sopimus. Hieman yli puolet sopimuksista on vahvistettu lastenvalvojalla ja muutamia käräjäoikeudessa. Pari vastaajaa kertoo, että heillä on suullinen sopimus lasten huollosta ja asumisesta. Yhdellä on suullinen sopimus, joka olisi vahvistettu lastenvalvojalla mutta tämä ei suostunut siihen. Lopuista vastauksista ei selvinnyt sopimuksen muoto, mutta ilmeni kuitenkin, että asumisesta ja huollosta on sovittu. Vahvistetuissa sopimuksissa on hyvinkin tarkasti kirjattu asuminen, tapaamiset, (normaali arjen lisäksi loma-ajat), sekä tiedonsaanti.

10.2 Ero

Seuraavaksi kysyimme lapsien ikää erohetkellä. Tällä kysymyksellä halusimme selvittää, onko lapsen ikä erohetkellä merkityksellinen sopimusasioiden kannalta, toisin sanoen, toistuuko saman ikäisten lasten vanhemmilla jokin sama piirre sopimuksissa. 5-vuotiaita lapsia oli vastanneilla selkeästi eniten. Valtaosa vastaajien lapsista oli 5-vuotta, tai sen alle.

Seuraava kysymyksemme oli, kuinka isät olivat saaneet sovittua lapsen huoltajuusasioista eron jälkeen? Tarkensimme vielä kysymystä seuraavilla kysymyksillä: oliko päätös yksimielinen vai jouduitteko käyttämään ulkopuolista apua asioista sopimiseen? Oliko joku asia helpommin sovittavissa, kuin joku toinen? Vähän yli puolet vastaajista oli saanut sovittua asiat yksimielisesti lapsen äidin kanssa.

”Pienten mutkien jälkeen yksimielinen sopimus, ei tarvittu ulkopuolista apua”.

”Ero ei ollut yksimielinen, mutta asiat ollaan saatu sovittua”

Neljäsosa vastanneista kertoi sopimisen sujuneen lapsen äidin kanssa huonosti tai todella huonosti. Yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että alun erimielisyyksien jälkeen lapsen asioista saatiin sovittua. Kahdesta vastauksesta ei käynyt ilmi, kuinka sopimuksien sopiminen sujui vanhempien välillä. Muutamassa tapauksessa oli asioista sopiminen tapahtunut lastenvalvojan avustuksella ja muutamasta vastauksesta nousi esille, että sopimuksen sopimiseen oli tarvittu asianajajaa. Yksittäisessä vastauksessa nostettiin esiin, että sopimuksista sopiminen oli tapahtunut käräjäoikeudessa, koska asioista ei pystytty lainkaan neuvottelemaan. Loput vastaajista olivat saaneet sovittua asioista yhdessä ilman ulkopuolista apua.

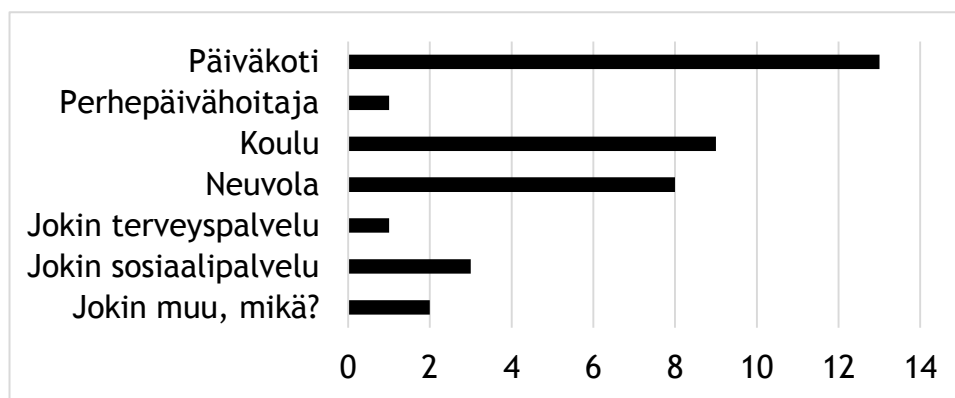
”Äiti ja lastenvalvoja sopi asiat ja minulle jäi hyväksyminen. Isällä ei meidän tapauksessa ollut mitään sanavaltaa”.

”Asianajajan kautta. Välillä asia kävi käräjäoikeuden päätettävissä”.

10.3 Lapsen käyttämät palvelut

Seuraavasta taulukosta (Taulukko 3) käy ilmi, millaisia palveluita vastaajien lapset käyttävät tällä hetkellä. Valtaosalla vastaajista oli lapsia, jotka käyttivät varhaiskasvatuksen palveluita. Perusopetuksen ja neuvolapalveluiden piirissä oli puolet vastaajien lapsista.

Taulukko 3: Lasten käyttämät palvelut

Kysyimme itseiltä, onko edellisessä taulukossa mainituista palveluista tehty kirjallinen sopimus. Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että palveluista on tehty kirjallinen sopimus. Loput vastaajista kertoivat, että palveluista ei ole tehty kirjallista sopimusta.

Pyysimme isejä tarkentamaan, että jos sopimus on tehty, millainen sopimus on sisällöltään ja onko siinä sovittu huoltajien rooleista lapsen asioiden hoidossa. Saimme tähän vähemmän vastauksia, kuin aiempaan kysymykseen. Reilusti alle puolet vastaajista kertoi, että sopimuksen teossa on keskusteltu yhteishuoltajuudesta ja siitä että miten tiedottaminen ja lasten asioiden hoito hoidetaan. Yli puolet vastaajista kertoi, että sopimusta ei ole tehty, tai jos se on tehty, ei isällä ole siitä tietoa, tai siinä ei ole keskusteltu erikseen huoltajien rooleista. Eniten mainittuja sopimuksia olivat varhaiskasvatussuunnitelmat, mutta se selittynee sillä, että päivähoito oli selkeästi yleisimmin käytetty palvelu.

”Äiti päättää näistä asioista.”

”Päiväkodissa on vasussa huomioitu miten tiedottaminen hoidetaan molemmille.”

”Ei ole isällä tiedossa että olisi tehty.”

10.4 Tietojen vaihto lapsen käyttämissä palveluissa

Seuraavaksi kysyimme, miten, ja millaista tietoa haluaisit lapsesi käyttämistä palveluista. Pieni osa vastaajista toivoi tietoa lasten asioista erilaisten sähköisten menetelmien kautta. Lopuissa vastauksissa tiedonsaantitapaa ei eritelty tai ilmoitettu.

Yhdessä vastauksessa toivottiin, että saatu tieto tulisi reaaliajassa eikä vasta aikojen päästä. Neljännos vastaajista koki saavansa lapsen asioista tarpeeksi tietoa nykyisellään. Muutama vastaajista toivoi, että toiselle huoltajalle täytyy tulla samat tiedot, kuin lähivanhemmalle. Loput vastaajista eivät kommentoineet tätä kysymystä.

Tietojen vaihtoon liittyen kysyimme myös, saako vastaajat kaiken sovittun, lasten edun kannalta tarpeellisen tiedon. Hieman alle puolet vastaajista kertoi saavansa lapsesta kaiken sovittun tiedon. Neljännos isistä koki, ettei saa lapsestansa sovittuja tietoja. Joissakin vastauksissa nousi esille, että isät saavat joistain palveluista paremmin tietoa kuin toisista. Yksittäisissä vastauksissa nousi esiin, että tieto saadaan ainoastaan tai osittain äidin kautta.

”Kaikista kyllä tulee tieto lopulta. Muut tahot kuin äiti eivät infoa minua millään tavalla.”

”En saa. Joudun itse selvittämään lasten asioita.”

”Neuvola on ainut mistä en saa tietoa. Muuten saan kaikesta tiedot.”

Seuraavaksi kysyimme, pyydetäänkö isejä osallistumaan tilanteisiin/neuvotteluihin samoin kuin toista huoltajaa? Halusimme vielä tietää, kuka näihin tilanteisiin pyytää mukaan. Neljännes vastasi, ettei heitä pyydetty osallistumaan tilanteisiin tai neuvotteluihin samoin kuin toista huoltajaa. Kolmannes vastasi, että heitä pyydetään osallistumaan samoin kuin toistakin vanhempaa. Yhdessä vastauksessa tuotiin ilmi, että joissain palveluissa neuvotteluihin ja tilanteisiin pyytäminen toimii paremmin kuin toisissa. Loput eivät vastanneet kysymykseen. Isien kertoman mukaan pyytävä taho vaihtelee, ja vastauksissa on mainittu sekä lapsen äiti, koulu että varhaiskasvatuksen henkilöstö.

Tähän liittyen halusimme tietää, että onko tietojen vaihdon ontumisen vuoksi jokin asia jäänyt kertomatta, ja kenen vastuulla se olisi ollut. Alle puolet vastaajista koki, että ei ole jäänyt vaille mitään olennaista tietoa. Pienen osan kokemuksen mukaan päiväkodilta on jäänyt jokin oleellinen asia kertomatta, lisäksi yksittäisinä tilanteina on mainittu erilaiset terveydenhuollon palvelut kuten neuvola, psykiatria ja suun terveydenhuolto. Vastausten mukaan isät kaipaavat palvelua, johon päivittyisi lapsen tiedot myös terveydenhuollon osalta (koulussa wilma), mutta toisaalta nostavat esiin myös lähivanhemman tiedottamisvastuun.

”Ehdottomasti lähivanhemman tehtävä on huolehtia, että molemmat vanhemmat ovat kartalla lasten asioista.”

10.5 Henkilökohtaiset kokemukset

Lopuksi halusimme kuulla henkilökohtaisia kokemuksia muunmuassa siitä, kuinka isät kokevat tulevaisuuden huomioiduksi vanhempana. Neljännes vastaajista kokee, että heidät huomioidaan hyvin ja asiallisesti lapsensa vanhempana. Puolet vastaajista sitä vastoin kokevat asemansa huoltajana todella huonoksi tai huonoksi. Vastaajat nostavat esiin sen, että etävanhempi on aina häviöjä ja että asenne mieheen vanhempana on aika huono, eikä poikkeuksia huomioida. Isät jopa kokevat, että heidät on sivuutettu täysin, ja kun lapsia saa tavata vain harvoin, tuntemus omasta isyydestäkin on heikko. Esiin nostettava seikka on myös se, että eräs vastaajista kokee tulevaisuuden huomioiduksi niin kauan, kun toinen huoltajista ei ole paikalla. Yhteisissä neuvotteluissa vain äiti huomioidaan.

”Jos näkee lapsia vain joka toinen viikonloppu ei osaa pitää itseään edes vanhempana”

”Eron jälkeen minut on sivuutettu täysin vanhempana”

”Kyllä asenne mieheen lähivanhempana on aika huono sosiaalipuolen ihmisillä. On miehiä jotka kantavat vastuun lapsista eron yhteydessä ja minä kuulun tähän joukkoon. Lasten äidin tekoja vähäteltiin.”

Seuraavaksi halusimme tietää, miten isien mielestä yhteishuoltajuuden toimivuutta tulisi tukea perheensä käyttämissä palveluissa. Neljännes oli sitä mieltä, ettei kaipaakaan tai osaa sanoa mitään tukea tarvitsisi. Hieman alle puolet esittivät erinäisiä parannusehdotuksia. Yksi nosti palveluiden viranhaltijoiden naisvaltaisuuden esille ja toivoi myös miehiä palveluihin. Lähi- ja etävanhemman epätasa-arvoisuus nostettiin esille yhdessä vastauksessa. Yksi vastaaja toivoi etä- ja lähivanhemman roolien poistoa. Yksi toivoi, että asioista raportoitaisiin erikseen molempia vanhempia. Lähivanhempana toimiva isä toivoi, ettei tarvitsisi jokaiseen byrokraattiseen asiaan toisen vanhemman allekirjoitusta.

”Lastenvalvojana tulisi olla myös miehiä jotta myös isän näkökulma otettaisiin huomioon”

”Lähivanhemmalle annetaan kaikki tuet ja aikataulut katsotaan hänen mukaansa.”

Lopuksi pyysimme vastaajia kuvaamaan vapaasti huomioita, joita heidän mielestään varhaiskasvatushenkilöstön, opetushenkilöstön ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön tulisi huomioida asioidessaan eroperheen lasten ja huoltajien kanssa. Saimme tähän kuusi vastausta, joissa kaikissa on toive tasavertaisesta kohtelusta. Eräs vastaajista kertoi, että koki lastenvalvojan vain huolehtivan siitä, että isää saadaan ”rahastettua”. Lisäksi nostettiin esiin 50/50 vanhemmuus, jossa lapsi on saman verran molempien vanhempien luona, ja siltikin se vanhempi, jonka luona lapsi on kirjoilla, nostetaan ns. ykkösvanhemmaksi. Vastauksissa esitettiin toive siitä, että etävanhempikin saattaisi tarvita tukea vanhemmuuteensa, eikä sitä välttämättä osaa etsiä vaan sitä tulisi aktiivisesti tarjota. Lapsen etu tulisi ennen kaikkea ottaa huomioon, sillä etävanhempi on lapselle yleensä ihan yhtä tärkeä, kuin lähivanhempi.

”Itselle ainakin jäi p@skan maku suuhun lastenvalvojasta.”

”Etävanhempaa kohdellaan kuin jätettä.”

”Molemmat vanhemmat ovat ihmisiä joita tulisi kohdella tasavertaisesti.”

11 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tarkastella isien kokemuksia yhteishuoltajuustilanteissa. Tutkimuskysymyksemme olivat: Millaisena isät kokevat asemansa yhteishuoltajina eron jälkeen neuvola-, varhaiskasvatus- sekä perusopetuspalveluissa ja kuinka isät toivovat tulevansa huomioituksi yhteishuoltajana neuvola-, varhaiskasvatus- sekä perusopetuspalveluissa? Suorien johtopäätösten tekeminen isien vastauksista on mahdotonta, koska jokainen vastaus on subjektiivinen kokemus omasta isyydestä. Yleistämisen sijaan haluammekin työssä tuoda esille isien kokemukset ja heidän toivomuksensa siitä, kuinka he toivoisivat tulevansa kohdelluiksi.

Kyselymme tuloksista ilmenee, että puolet isistä kokee tulevansa huomioituksi huonosti tai erittäin huonosti lapsensa vanhempana. Isän asemaa heikentää vastausten mukaan myös se että vain kolmannes vastaajista on tietoinen lapsensa käyttämien palveluiden sopimuksien sisällöstä. Noin puolet vastaajista kuitenkin kertoo saavansa kaiken lapsen edun kannalta tarpeellisen tiedon, joten vastaavasti puolessa vastauksista tiedonkulussa on edelleen parantamisen varaa. Tieto tulee joko viiveellä, tai se ei tule ollenkaan. Lisäksi yli puolet vastanneista isistä kokee, että on jäänyt vaille jotain yksittäistä, lapsen edun kannalta oleellista tietoa. Tämä aiheuttaa vääjäämättä sen, että isä on heikommassa asemassa lapsen arjessa. Emme pysty vastauksissa erittelemään, missä palvelussa isät kokevat tulevansa huomioituksi ja missä taas eivät, sillä he ovat saattaneet valita lastensa käyttävän useampaa kuin yhtä palvelua, eikä palveluita ole myöhemmissä vastauksissa eroteltu. Nostimme tuloksissa esiin kuitenkin ne vastaukset, joissa palvelu on eritelty. Positiivista on kuitenkin se, että vaikka puolet kokevat tulevansa huomioituksi heikosti, jää silti toinen puolisko, jotka kokevat toisin. Parannettavaa siis on, mutta ei voida sanoa, että asiat olisivat erittäin huonosti.

Vastanneiden joukossa oli myös kaksi isää, jotka toimivat lapsiensa lähivanhempina. Eriarvoisuus äidin ja isän välillä kasvattajina nousi esiin myös heidän vastauksistaan. Toisella isällä oli kokemusta siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö oli kääntynyt äidin puoleen lapsen vaateuksesta keskusteltaessa, vaikka isä oli se, jonka luona lapset asuivat ja näin ollen joka päivä myös vei lapset päivähoitoon. Gergov-Koskelo (2013) myös totesi omassa Pro gradu- tutkielmassaan, että edelleen yksi suurimpia haasteita isyyden toteutumisessa on isien mielestä yhteiskuntamme yleiset asenteet. Tämä voidaan todeta myös varhaiskasvatuksen henkilöstön ajatuksesta kääntyä lapsen pukeutumisasioissa äidin puoleen. Jo historia osuudessa esille noussut äidin rooli lapsen ja kodin huoltajana, on edelleen vallallaan ja yhteiskunnan asenteiden muutos siihen, että myös isä voi kantaa vastuuta ja hoitaa lapsia eron jälkeen.

Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee, että isät toivovat tasa-arvoisempaa kohtelua. Se on selkeästi useimmin esiin noussut kommentti monissa eri teemoissa. Isät toivat esille, että toivoisivat sosiaalialalle miespuolisia työntekijöitä, jotta he osaisivat paremmin asettua isän ja miehen asemaan. Tämän saman asian on esittänyt jo Isätoimikunta mietinnössään (1999, 12)

toteamalla että viranomaisten sovittelu ja lausunnonantomenettelyssä on lisättävä miestyöntekijöiden määrää, jotta isät tulisivat tasa-arvoisemmin huomioiduksi. Hokkanen (2005) on tuonut esille väitöskirjassaan, että vanhemmille tulee antaa yhtä paljon valtaa ja vastuuta, jotta yhteishuoltajuus voi toimia. Tasa-arvoisen kohtelun ja oikeudenmukaisuuden kokemuksen voi saada ainoastaan luomalla yhteiset ja molemmille vanhemmille samat oikeudet ja velvollisuudet. Pohdimme paljon työtä tehdessämme, että voiko naisvaltaisuudella olla merkitystä sille, että isät tulevat edelleen eriarvoisesti kohdelluiksi huoltajuus tilanteissa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen raportista selviää, että vuonna 2014 terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstöstä 90,4% oli naispuoleisia (Kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2014). Valtaosa työntekijöistä sosiaalialalla on siis naisia. Ei ole siis ollenkaan turhaan arveltu, että alan naisvaltaisuudella voi olla vaikutusta miesten kokemaan epätasa-arvoon. Omassa tutkielmassamme emme kuitenkaan suoranaisesti saaneet kuin yhden vastauksen alan miestyöntekijöiden puutteesta. Tasa-arvoinen kohtelu nousi kuitenkin useista vastauksista esiin.

Toisaalta isät toivat esiin myös toiveita yhteiskunnan muutoksista, kuten esimerkiksi siitä, että etä- ja lähivanhempaa ei määriteltäisi rooleihin vaan molemmat olisivat ”vain” vanhempia. Isät toivovat, että molempia vanhempia raportoitaisiin asioista erikseen ja että vanhemmuuden tukea tarjottaisiin myös etävanhemmille, koska myös hän voi kaivata apua ja tukea omaan vanhemmuuteensa. Samasta aiheesta on tuore mielipidekirjoitus Helsingin sanomissa (2018). Nimimerkki ”etävanhempi” kertoo, että etävanhemmuuden karu totuus paljastui hänelle liian myöhään. Suomessa vanhemmuus pitää jakaa etä- ja lähivanhemmuuteen. Lähivanhempi saa lasten lapsilisät korotettuna yksinhuoltajalisällä. Lähivanhempi saattaa lisäksi saada asumistukea, koska lasten lukumäärä vaikuttaa siihen. Järjestelmä ei ota huomioon, että lapsen asuessa puolet ajasta isällä ja puolet äidillä, molemmilla on oltava riittävästi tilaa, ruokaa ja muita elämisen kannalta olennaisia tarvikkeita. Tutkimuksessammekin muutama isä kertoi, että lapsilla on molempien vanhempien luona omat vaatteet ja lelut, ettei tarvitse aina pakata viikon tavaroita. Tämä on erittäin tärkeää myös lapsen kannalta. Mielipidekirjoituksen esimerkissä lähivanhempi saa vielä lapsen sairauden johdosta vammaistukea ja lopuksi vielä elatusmaksua etävanhemmalta. Tilanne kieltämättä vaikuttaa hieman hankalalta. Nykyinen hallitus toteuttaa lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslainsäädännön uudistuksen osana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa, joten olisi toivottavaa, että lakiuudistuksessa otettaisiin huomioon nykyvanhempien tasa-arvoinen osallistuminen lapsen elämään, myös taloudellisesti.

Opinnäytetyön tuloksissa nousi osittain samoja huomioita, kuin aikaisemmista tutkimuksista on ilmennyt. Iseiltä saaduista vastauksista nousi esille, että lapsen asioista toivottaisiin tietoa reaaliajassa ja, että isät joutuvat itse hakemaan tietoa, jos sitä lapsestansa haluavat. Henkilökohtaisissa kokemuksissa yksi isä toteaa, ettei osaa pitää itsenäään edes isänä, koska näkee lapsiaan vain joka toinen viikonloppu. Myös Plihtarin (2010) tutkimuksessa etä-isyyden haasteista nousi esille, että suurimpia ongelmia ovat arjen ja ajan puute lapsien kanssa, sekä tie-

don puute lasten asioista. Tämä johtaa tunnetilaan, että isyys ”katoaa” ja myös Gergov-Koskelon (2013) tutkimuksessa kävi ilmi, että isät ovat huolissaan ohenevasta isyydestään.

Vertailimme vastauksia, ja yritimme etsiä yhtäläisyyksiä siitä, onko esimerkiksi lapsen iällä merkitystä siihen, miten asiat on saatu sovittua. Ajattelimme, että isomprien lasten kohdalla sopimukset saattavat olla ”väljempinä”, koska lapset voivat itse mielipiteillään vaikuttaa enemmän asiaan ja esimerkiksi käydä itsenäisesti toisen vanhemman luona ohi tapaamissopimusten. Näin pienellä otannalla emme kuitenkaan löytäneet tälle hypoteesille selkeää vastausta. Ainoa yhtäläisyys, jonka voi nostaa esiin on se, että mitä useampi lapsi isällä oli, sitä tarkempia sopimuksista oli tehty. Lisäksi ne, jotka ilmoittivat heillä olevan vain yksi lapsi, kokivat etteivät he ole saaneet osallistua riittävästi lapsensa asioita koskeviin neuvotteluihin.

12 Luotettavuus ja eettisyys

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu se, että tutkimuksessa kiinnitetään huomiota lähteiden oikeellisuuteen ja luotettavuuteen, asianmukaiseen raportointiin, lähdeviittauksiin sekä huolellisuuteen ja avoimuuteen (Kuula 2006, 34-35; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011).

Kuulan (2011, 60) mukaan ihmisarvon normeja tulee kunnioittaa koko tutkimuksen teon ajan. Tutkittavan henkilön itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa. Tutkimuksesta tulee antaa riittävästi tietoa tutkittavalle, jotta hän voi itse valita haluaako hän osallistua tutkimukseen. (Kuula 2011, 60). Opinnäytetyötä tehdessämme laitoimme saatekirjeen Miessakit ry:lle ja sosiaaliseen mediaan, jossa kerroimme itsestämme ja opinnäytetyöstämme. Vastaaajat saivat vastauslinkin, ja saivat itse valita haluavatko vastata ja osallistua tutkimukseemme. Seuraavaksi Kuula (2011, 62) nostaa esille, ettei tutkittavaa saa vahingoittaa henkisesti tai fyysisesti. Tällä Kuula tarkoittaa sitä, ettei tutkittavaa ryhmää saa ajaa negatiiviseen valoon tai aiheuttaa heille esimerkiksi taloudellista vahinkoa. (Kuula 2011, 62). Omalla kohdallamme emme usko, että tällaista tilannetta voisi päästä tapahtumaan. Viimeiseksi Kuula (2011, 64) nostaa esille tutkittavien yksityisyyden kunnioittamisen ja suojelemisen. Kyselyymme vastanneet sijoittuvat ympäri Suomea. Vastaaajat eivät myöskään ole esimerkiksi vain tietyn varhaiskasvatuspäiväkerhön asiakkaita, vaan eri piirien asiakkaita. Nämä seikat turvaavat vastaajien yksityisyyttä. Vastaukset ja niistä tehdyt muistiinpanot pidetään vain meidän nähtävillämme, eikä niitä luovuteta sivullisille. Aineiston analyysissä vastauksia tyypitellään, jonka myötä vastauksista katoavat vastaajien henkilökohtaiset piirteet.

Tulosten julkaisemisessa periaatteena on, että opinnäytetyöstä saatavat tulokset raportoidaan avoimesti ja rehellisesti. Tutkittavien tietosuojan takaaminen on kuitenkin muistettava. Tulosten raportoinnissa ei saa paljastaa mitään sellaista, mikä aiheuttaa tutkimukseen osallistuvalla mahdollisia hankaluuksia tai paljastaa yksilön näkemyksiä. Pelkkä nimettömyys ei takaa tätä, koska myöskään vastaajan lähiympäristö ei saa tunnistaa heitä. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 31.) Tutkijan tehtävänä on pitää huolta vastaajien yksityisyydensuojas-

ta, niin etteivät vastaajat ole tunnistettavissa valmiista tuotoksesta (Kuula 2011, 204). Opinnäytetyössä haastateltavat valittiin sattumanvaraisesti, joten ei synny asetelmaa, jossa palveluntuottaja (päiväkoti, koulu tms.) ja asiakas voisivat tunnistaa toisensa.

Kyselylomakkeen vastausten kanssa tulee olla tarkkana tulkintojen kanssa. Pelkän kirjallisen vastauksen kanssa voi nousta esiin se ongelma, että vastaajan oikea viestiä voi jäädä ymmärtämättä (Hirsjärvi ym. 2009, 230). Hirsjärvi ym. (2009, 230) pitävät tärkeänä, että tutkija pohtii muitakin mahdollisia tulkintoja. Vastauksista voi myös nousta esiin se, että vastaajat ovat käsittäneet jonkin kysymyksen täysin väärin. Tällöin myös heidän vastauksensa eivät vastaa kysymäämme asiaan.

Opinnäytetyömme tuloksia ei voida yleistää, koska otantamme yhteishuoltajaisista on verrattain pieni. Kyselymme on toistettavissa mutta vastaukset voivat eri vastaajilla olla täysin erilaisia. Subjektiiivista omaan kokemukseen perustuvaa tietoa pienellä otannalla ei voida yleistää. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-233.)

13 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen on ollut meille molemmille todella suuri oppimiskokemus ja opettanut meille paljon asioita. Aloitimme opinnäytetyön työstämisen vajaa vuosi sitten. Opinnäytetyön aihe on vaihtunut muutamia kertoja, joskin pitäen kokoajan yhden punaisen langan: lapsen etu. Pohdimme lapsen etua huostaanottotilanteissa, yleisesti mitä yhteishuoltajuus palveluissa tarkoittaa ja lopulta päädyimme nykyiseen aiheeseen. Kiinnostus aiheeseen ei ole lakannut missään vaiheessa prosessia, vaikka välillä epätoivo onkin meinannut vallata. Suurin ongelma lienee aiheen rajaus, sillä jatkuvasti kirjallisuutta tutkittuamme löysimme uusia aiheita, joita olisimme halunneet työssämme nostaa esille. Näitä olivat esimerkiksi huoltokiusaaminen ja uudistunut isyyslaki. Rajauksia on kuitenkin tehtävä, ja asian liian laajasti käsittely ei varsinaisesti palvele lukijaa. Mielestämme olemme nyt rajanneet teoriapohjaksi ne asiat, jotka kiinteästi liittyvät aiheeseemme.

Kiinnostus tutkia nimenomaan isän näkökulmasta aihetta oli meidän molempien alkuperäinen haaveemme ja siihen lopulta palasimmekin. Olemme molemmat seuranneet lähipiireissämme tapahtuvia erotilanteita, joiden jälkeen yhteishuoltajuus ei ole toteutunut niin kuin sen kuuluisi. Meidän molempien mielestä on huolestuttavaa lapsien kannalta se, ettei yhteishuoltajuutta saada toimimaan lapsen edun mukaisesti ja se että toinen vanhempi joutuu taistelemaan oikeudestaan tavata omia lapsiansa. Mielestämme kukaan meistä ei voi luokitella lapsen puolesta hänen vanhempiaan, koska molemmat vanhemmat ovat lapselle varmasti aivan yhtä tärkeitä.

Aloitimme opinnäytetyön työstämisen sillä ajatuksella, että tutkimassamme asiassa on parantamisen varaa. Ja onhan siinä toki. Jouduimme kuitenkin muistuttamaan itsellemme, että

myös tyytyväisiä itsejä on ja olimmekin positiivisesti yllättyneitä, että kyselyimme oli tullut myös positiivisia vastauksia. Pyrimme kokoajan pitämään asenteemme avoimena, ja etenkin kysymysten laatimistilanteessa jouduimme miettimään, ettemme kysymysten asetteluilla johdatelleet vastaajia. Kävimme kaikki kysymykset huolella läpi juurikin tämä ajatus kärkenä. Vastauksia odotellessamme meinasimme jo hetkeksi joutua paniikin valtaan: entä jos emme saakaan vastauksia, tai mitä jos niissä ei ole mitään tulkittavaa? Tämä pelko kuitenkin väistyi pian, kun huomasimme että vastauksia alkoi ilmestyä kyselyn seurantaan. Emme kokeneet mitään vaihetta opinnäytetyössämme erityisen vaikeaksi. Yhteisen ajan löytyminen ja yhteisiin tapaamisiin osallistuminen oli ehkä työssäkäynnin vuoksi haastavin yhtälö.

Kysyimme tätä opinnäytetyötä varten Kärkölän kunnan varhaiskasvatuksen johtajalta, kuinka heidän toiminnassaan huomioidaan molemmat huoltajat. Varhaiskasvatuksen johtaja kertoi, että hoidon alkaessa palvelusuunnitelmaan kirjataan lapsen ja perheen kannalta tärkeät, sovitut ja huomioonotettavat asiat, kuten yhteis- / yksinhuoltajuus. Aloituskeskusteluissa käydään läpi myös lapsen asumisjärjestelyt. Vuoroviikkoasumisessa pitää päivähoidon kannalta huomioida myös se, miten toimitaan, jos lapsi sairastuu kesken päivän. Voidaanko silloin ilmoittaa toiselle vanhemmalle, jos toista ei tavoiteta. Palvelusuunnitelmaa päivitetään aina tarvittaessa ja siitä annetaan kopio huoltajille. Tieto lasten huoltajuudesta saadaan aloituskeskustelussa, ja joidenkin kohdalla jo päivähoitohakemuksesta. Vanhempien tulee tuoda päivähoitoon asiakirja, josta selviää huoltajuusmuoto. Yleensä se on lastenvalvojan kanssa tehty sopimus lapsen huoltajuudesta tai sitten käräjäoikeuden päätös.

Kysyimme, kuinka heidän näkökulmastaan isät osallistuvat lastensa vasukeskusteluihin tai muuhun asioiden hoitoon. Hänen mukaan isät voivat osallistua yhdessä äidin kanssa käytävään vasukeskusteluun tai sitten isälle varataan aika omaa keskustelua varten. Kysyimme vielä, että mikä keino on ollut paras informaation välittämisessä ja vuorovaikutuksessa? (Suullinen, sähköinen, kirjallinen jne.) Varhaiskasvatuksen johtajan mukaan parasta on vaikea valita, sillä realismia on se, että yhdelle sopii yksi ja toiselle pitää käyttää kaikkia mahdollisia tavoittamisen varmistamiseksi. Tekstiviesti on hänen mukaansa parhaiten tavoitettava, kun siihen lisää vielä vastauspyynnön. Suulliset keskustelut kasvokkain ovat kuitenkin korvaamattoman arvokkaita ja vuorovaikutussuhteita vahvistavia kaikkia osapuolia ajatellen. Kirjallisina kaikki kuitenkin saavat varmimmin saman tiedon.

Varhaiskasvatuksen johtajan mukaan vanhemmilta tulee aika-ajoin palautetta informaation kulusta, ja se on hyvin tapauskohtaista; milloin ei ole informoitu riittävän ajoissa, milloin taas liian aikaisin, että asia ehditään jo unohtaa. Joskus vanhemmat myös olettavat, että heidän keskinäiset asiat kulkisivat varhaiskasvattajien kautta vanhemmalta toiselle, mutta tästä on kieltäydyttävä, sillä varhaiskasvatuksen toimialaan kuuluu lapseen liittyvät asiat ja aikuisten väliset asiat, tiedonsiirto mukaan lukien, kuuluu heille itselleen.

Lopuksi hän toteaa, että nykyään on paljon perheitä, jotka sopivat/hoitavat asiansa keskenään erinomaisesti. Melkein joka vuosi kuitenkin joku perhe ajautuu riitaiseen tilanteeseen ja silloin myös päivähoidon henkilöstö on epäkiitollisessa välikädessä. Lapsen etu on kuitenkin se ensisijaisin asia. (Kärkölän kunnan varhaiskasvatuksen johtaja 2018.)

Varhaiskasvatuksen johtajan haastattelusta meille jäi sellainen kuva, että asia on hyvin sisäistetty ja hoidettu. Kokemukset ovat kuitenkin edelleen hieman ristiriitaisia, joskin tässä voi olla aluekohtaisia eroja.

Huomasimme opinnäytetyötä tehdessämme, että isyys on paljon kiinni isästä itsestään mutta myös lapsen äidistä ja perheiden parissa toimivilla ammattilaisista ja heidän asenteistaan. Kokonaisvaltainen isyys polkee pikkuhiljaa elättäjän ja auktoriteetin roolin menneisyyteen ja isät haluavat osallistua perheen arkeen täysipainoisesti eikä edes parisuhteen päättyminen ei muuta tätä. Parisuhteen päättyessä lapset voivat olla ainoa syy, miksi jaksaa alkaa rakentaa elämäänsä uusille perustuksille.

Isyyden korostaminen ja isien osallistuva isyys eivät uhkaa miehisyyttä, eikä ole pois äidiltä. Mitä enemmän aikaa iseillä on olla lapsiensa kanssa, sitä vahvempaa isyys on. Isyyden vahvuus ja heikkous on kuitenkin muuttuva tila, jota esimerkiksi ero voi uhata, tai toisaalta myös vahvistaa.

Jotta saisimme tämän opinnäytetyön tuottamaa tulosta tuotua julki mahdollisimman paljon, teimme myös lehdistötiedotteen (liite 3) jota aiomme tarjota julkaistavaksi sosiaali- ja terveysalan ammattilehtiin, kuten Talentiaan, Tehyyn ja Superiin. Haluamme, että alalle opiskelevat, ja alalla jo työskentelevät tätä kautta saisivat tiedon isien kokemuksesta, ja voisivat tarkastella omia työskentelytapoja ja asenteita. Muutos tapahtuu pikkuhiljaa, ja jokainen pienikin julkaisu tai artikkeli on askel eteenpäin.

Lähteet

Painetut

Ahlström, N. 2015. Häpeästä myötätuntoon: Näkökulmia vakavaan traumatisoitumiseen. Helsinki: Traumaterapiakeskus ry.

Becker-Weidman, A. 2008. Auta lasta kiintymään: vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: PT-kustannus.

Broberg, M. & Hakovirta, M. 2009. Lapsistaan erillään asuvana isänä eron jälkeen. Teoksessa Fonssen, Haataja & Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Väestöliitto, 186-200.

Esiopetussuunnitelman perusteet 2014. 2016. Opetushallitus. Tampere: Juvenes print - Suomen yliopisto paino oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001: Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani - Valli, Raine (toim.) 2001: Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 24-42.

Fraiberg, S. 1959. Lapsen salaperäinen maailma. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Gergov-Koskelo, P. 2013. Tasavertainen vanhemmuus isä näkökulmasta. Metropolia ammatti-korkeakoulu.

Golding, K. S. 2014. Hoitava kiintymys - terapeutin vanhemmuus: Käsikirja kasvattajille ja ammattilaisille. Tampere: PT-Kustannus.

Heikkinen-Peltonen, R. 2015. Häpeästä myötätuntoon: Näkökulmia vakavaan traumatisoitumiseen. Helsinki: Traumaterapiakeskus ry.

Helin, M. 2016. Isyyslaki. Helsinki: Talentum.

Helsingin Sanomat. 2018. Mielipidekirjoitus 12.5.2018. Viitattu 13.5.2018.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja Kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen - yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksesta. Jyväskylän yliopisto.

Hughes, D., Ritanen, L. & Juko, R. 2006. Tie traumasta tervehtymiseen: Rakkauden herättäminen syvästi vaurioituneissa lapsissa. Tampere: PT-kustannus.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Isyyslaki 11/2015

Isätoimikunnan mietintö. Komiteamietintö. 1999: 1. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Jousmäki, A. & Kosonen, L. 2009. Syytettynä isä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Juva: WSOY.

Kari, E. 2018. KaksPlus - lehti. Viitattu 10.5.2018.

Kaskiluoto, H. 2015. Miehen kokemus merkityksellisistä suhteista eron jälkeisessä isyydessä. Tampereen yliopisto.

Keurulainen, A. 2014. Muuttuva suomalainen perhe. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies no 76. Kuopio: Kopijyvä.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2012. Challenges of divorce, interventions and children: Eron haasteet, väliintulot ja lapset. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983

Nystén, T. 2015. Parisuhteen juridiikka. Viro: Meedia Zone OÜ

Mehto, T. 2016. Eroauttamisen kehittäminen - kohti sovitteluvaa yhteistyövanhemmuutta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Myllärniemi, J. 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki: Kirjapaja.

Paunonen M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1997. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY

Parikka, T. 2014. Eron jälkeinen isyys ja vanhemmuuden tukeminen isien kertomuksissa. Jyväskylän yliopisto.

Pernu, S. & Pohjola M. 2011. Ero ja isyys. Opas eroperheiden kanssa työskenteleville.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2016. Opetushallitus. Helsinki: Next Print Oy

Perusopetuslaki 628/1998

Plihtari, E. 2010. Eron jälkeinen vanhemmuus etä-isän näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto.

Siltala, P. 2003. Isää ei voi unohtaa. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Porvoo: WSOY.

Sinkkonen, J. 1990. Pienistä pojista kunnon miehiä. Juva: WSOY

Sinkkonen, J. & Korhonen, L. 2015. Pulassa lapsen kanssa. Riika: Kustannus Oy Duodecim.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Terveydenhuoltolaki 1326/2010

Tiihonen, T. 2003. Isää ei voi unohtaa. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Varhaiskasvatustolaki 36/1973

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. 2016. Opetushallitus. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy

Yletyinen, A. 2015. Häpeästä myötätuntoon: Näkökulmia vakavaan traumatisoitumiseen. Helsinki: Traumaterapiakeskus ry.

Sähköiset

Aalto, I. 2004. Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyykertomuksia. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 15-16. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Asiantuntija-avusteinen huoltoriitasovittelu tuomioistuimessa valtakunnalliseksi. 2014. Oikeusministeriö. Viitattu 25.04.2018. http://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/domstolsmedling-i-varnadtstvist-er-med-hjalp-av-ett-sakkunnigbitrade-tas-i-bruk

Avoliitto. Väestöliitto. Viitattu 18.04.2018.

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/avoliitto/

Avoliitto. Väestöliitto. Viitattu 18.04.2018.

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/avoliitto/

Bowlby, J. 1957. Lasten hoivan ja hellyyden tarve. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuoriso-

tutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 16, 23. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Eilola, J. 2002. ”Cuckoi päällä curjanacin; cana alla armaisnakin” - patriarkaalisuus, puolisoiden välinen suhde ja auktoriteetin muodostuminen. Teoksessa Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 16. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Griswold, R. 1993. Fatherhood in America: A History. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 22-23. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Hakulinen, T., Onwen-Huma, H., Varsa, H., Pulkkinen, P. & Sandt, M.; 2017. Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Opas vanhempien ja lasten tukemiseen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:13. Ylivieska: Lönnberg print & promo. Viitattu 13.5. 2018.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135309/13_2017_Sukupuolten%20tasa-arvo%20neuvolan%20asiakastyossa.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 47. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 47. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Häggman, K. 1996. Johdatus perhehistoriaan. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 16, 18, 20. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Karila, I. 1968. Isä lapsensa kasvattajana. Teoksessa Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 24. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Karonen, P. 2002. (Koti)talouden yhtenäisyys koetuksella. Teoksessa Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 16. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Koski, L. 2001. Hyvän lapsen ja kasvattamisen ideaalit. Tutkimus aapisten ja lukukirjojen moraalisen kosmologian muutoksista itsenäisyyden aikana. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 20. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 11.5.2018. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lapsen-asema-erotilanteessa/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen>

LaRossa, R. 1997. The Modernization of Fatherhood. A Social and Political History. Teoksessa Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 22-23. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Lastenneuvola 2018. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 17.04.2018. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/lastenneuvola

Liliequist, J. 2002. Käänteinen vaimokuri - diskurssi avioliittoon kuuluvasta miehisyydestä, vallasta ja auktoriteetista Ruotsissa uskonpuhdistuksesta 1800-luvun alkuun. Teoksessa Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 16. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Lupton, D. & Barclay, L. 1997. Constructing Fatherhood: Discourses and Experiences. Teoksessa Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 23, 24, 47. Viitattu 20.4.2018. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Miessakit ry 2018. Viitattu 4.6.2018. <https://www.miessakit.fi/fi/etusivu>

Mykkänen, J. & Aalto, I.: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa, Nuorisotutkimusverkosto, Verkkojulkaisusarja/Nuorisotutkimusseura, verkkojul-

kaisuja 34, 2010. Viitattu 20.4.2018. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/1isyydenihanteet.pdf>

Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 25. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Ollila, A. 1993. Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 20. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Perheet 2016. 2017. Tilastokeskus. Viitattu 17.04.2018.

https://www.stat.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_fi.pdf

Perusopetus. Opetushallitus. Viitattu 17.04.2018.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus

Rekisteröity parisuhde. Väestöliitto. Viitattu 18.04.2018.

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhdeesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/rekisteroity_parisuhde/

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Analyysi ja tulkinta. Viitattu 17.4.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html.

Solmittujen avioliittojen määrä väheni hieman. Tilastokeskus. Viitattu 17.04.2018.

https://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/ssaaty_2016_2017-04-20_tie_001_fi.html

Sukupuolten tasa-arvo neuvolan asiakastyössä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:13. Helsinki 2017. Viitattu 1.4.2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80529/13_2017_Sukupuolten%20tasa-arvo%20neuvolan%20asiakasty%C3%B6ss%C3%A4.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Tähtinen, J. 1992. Miten kasvattaa pikkulapsia. Kasvatusmoraliteetin ja -suuntausten lähtökohtien muutoksia Suomessa 1850-1989 suomenkielisten kasvatus- ja hoito-oppaiden sekä aikakauslehdistön ilmaisemana. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 34, 2010, 16, 23. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Uusperheen parisuhde. Väestöliitto. Viitattu 18.04.2018.

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhhteesta/uusperheen-parisuhde/

Varhaiskasvatus. Opetushallitus. Viitattu 17.04.2018.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 31. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Välivaara, C. 2010. Ihmeet tapahtuvat arjessa. Traumatisoitunut lapsi varhaiskasvatuksessa. Viitattu 18.4.2018.

http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/raportit/traumatisoitunut_lapsi_varhaiskasvatuksessa.pdf

Yesilova, K. 2009. Ydinperheen politiikka. Teoksessa Johanna Mykkänen & Ilana Aalto: Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto - Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisu 34, 2010, 23-24. Viitattu 20.4.2018.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Äitiysneuvola 2018. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 17.04.2018.

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/aitiysneuvola

Julkaisemattomat

Kärkölen kunnan varhaiskasvatuksen johtaja. 2018. Henkilökohtainen tiedonanto. 22.4.2018. Kärkölä.

Kuviot

Kuva 1: Isyyden muutoksia. Pernu & Pohjola 2011	10
Taulukko 2: lasten iät kyselyhetkellä	28
Taulukko 3: Lasten käyttämät palvelut	29

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	48
Liite 2: Saatekirje.....	50
Liite 3: Lehdistötiedote	51

Liite 1: Kyselylomake

Lapset

Montako lasta sinulla on?

Minkä ikäinen lapsesi on?

Oletko lapsen etä- vai lähivanhempi?

Lähivanhempi on se, jonka luona lapsi on kirjoilla.

Millainen sopimus teillä on huoltajuudesta?

Onko sopimus vahvistettu lastenvalvojalla tai käräjäoikeudessa? Onko sopimukseen kirjattu asumisesta, tapaamisesta tai tiedonsaannista?

Ero

Kauanko erosta on kulunut aikaa?

Minkä ikäinen lapsesi oli, kun erositte avo- / aviopuolisoasi kanssa?

Kuinka saitte sovittua lapsesi huoltajuusasioista eron jälkeen?

Oliko päätös yksimielinen vai jouduitteko käyttämään ulkopuolista apua asioista sopimiseen? Oliko joku asia helpommin sovittavissa, kuin joku toinen?

Lapsen käyttämät palvelut

Mitä palveluita lapsesi käyttää tällähetkellä?

- Neuvola
- Päiväkoti
- Perhepäivähoito
- Koulu
- Jokin sosiaalipalvelu
- Jokin terveyspalvelu

Onko edellisessä kohdassa mainitsemistanne palveluista tehty kirjallinen sopimus?

Kirjallinen sopimus voi tarkoittaa mm. varhaiskasvatussuunnitelmaa (vasu), asiakassuunnitelmaa tai muuta suunnitelmaa jossa palvelut on määritelty ja sovittu.

Jos sopimus on tehty, millainen se on? Onko siinä sovittu huoltajien roolia lapsen asioiden hoidossa?

Tietojen vaihto lasten käyttämissä palveluissa

Miten, ja millaista tietoa haluaisit lapsesi käyttämistä palveluista?

Saatko mielestäsi kaiken sovitus ja lapsen edun kannalta tarpeellisen tiedon?

Kysymyksellä tarkoitetaan lapsesi käyttämiä palveluita, ja sitä, kulkeeko niissä tapahtuvista, merkityksellisistä tilanteista tai asioista tieto myös sinulle suoraan palvelun tuottajalta, esimerkiksi päiväkodista, koulusta tai neuvolasta.

Onko mielestäsi jokin tärkeä tilanne / tieto jätetty sinulle kertomatta? Kenen vastuulla kertominen olisi mielestäsi ollut?

Kysymyksellä tarkoitetaan lapsesi käyttämiä palveluita, ja sitä, kulkeeko niissä tapahtuvista, merkityksellisistä tilanteista tai asioista tieto myös sinulle suoraan palvelun tuottajalta, esimerkiksi päiväkodista, koulusta tai neuvolasta.

Pyydetäänkö sinua osallistumaan tilanteisiin / neuvotteluihin samoin kuin toista huoltajaa? Kuka sinua pyytää?

Henkilökohtaiset kokemukset

Kuinka koet tulevasi huomioiduksi vanhempana?

Miten mielestäsi yhteishuoltajuuden toimivuutta tulisi tukea perheenne käyttämissä palveluissa?

Mitä muita huomioita sinulla on aiheeseen liittyen?

Kuvaa tähän vapaasti huomioita, joita mielestäsi varhaiskasvatushenkilöstö, opetushenkilöstön ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tulisi huomioida asioidessaan eroperheen lasten ja huoltajien kanssa.

Liite 2: Saatekirje

Hei, teemme opinnäytetyötä aiheesta ”isien kokemuksia yhteishuoltajuudesta”. Liitteenä on linkki kyselyyn joka on osa opinnäytetyötämme. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa kokemuksia siitä, kuinka isät kokevat, että heidät huomioidaan lapsensa yhteishuoltajana. Kyselyyn vastaaminen vie hieman aikaa, mutta toivomme siitä huolimatta että vastaatte siihen mahdollisimman laajasti, jotta saamme todenmukaisesti teidän isien äänen kuuluviin! Opinnäytetyön tuloksia jaetaan perheiden parissa toimiville työntekijöille tiedoksi sekä esitellään alan opiskelijoille. Kyselyyn vastataan nimettömänä. Kiitämme jo etukäteen vastauksista ja vaivannäöstä!

Kyselyn linkki:

<https://player.myzef.com/karkola/ajax/?q=2-1DZWq0wV>

Ystävällisin terveisin,

Sosionomiopiskelijat

Mona Tigerstedt ja Petra Nevalainen

Liite 3: Lehdistötiedote

LEHDISTÖTIEDOTE

Lapsen tarve molempiin vanhempiin on biologinen, psyykinen ja sosiaalinen (Tiihonen 2003, 185). Lapselle avautuu isän ja äidin kautta kaksi laadullisesti täysin erilaista maailmaa. Lapsi saa tarkastella maailmaa niin miehisestä näkökulmasta isänsä kautta kuin naisellisesta näkökulmasta äitinsä kautta. Näin hän voi vertailla ja luoda omaa identiteettiänsä vanhempiensa maailmojen kautta. (Jousmäki & Kosonen 2009, 196-197.)

Nyky-yhteiskunnassa avioerojen ja siten myös eroperheiden määrä on suuri. Jotta lapsen kasvu- ja kehitys vanhempien erosta huolimatta sujuisi mahdollisimman vähillä vaurioilla, tulisi ammattikasvattajien, sekä muiden lasten ja perheiden kanssa työskentelevien huomioida tasavertaisesti molemmat huoltajat. Tätä kautta myös lapselle muodostuu käsitys siitä, että molemmat vanhemmat ovat eri osoitteesta huolimatta yhtä tärkeässä asemassa heidän elämässään.

Keväällä 2018 valmistui opinnäytetyömme, jonka tuloksista selviää että meillä ammattilaisilla olisi edelleen parannettavaa isien tasa-arvoisessa huomioimisessa lasten- ja perheiden käytämissä palveluissa. Haastattelimme 16:sta isää, jotka ovat yhteishuoltajia lapselleen, mutta asuvat eri osoitteessa. Vastaajien lapset ovat varhaiskasvatus-, perusopetus tai neuvolapalveluiden piirissä. Kolmannes vastaajista ei ole päässyt osallistumaan asiakassuunnitelmien laatimiseen, ja vain puolet saa lasten palveluista lapsen kannalta oleellisen tiedon. Puolet itseistä kokevat asemansa huoltajana nämä asiat huomioiden huonona, tai erittäin huonona. Yksittäin nostettiin esiin, että 50/50 asumisessa etenkin tulisi tehdä nykyistä paremmat suunnitelmat siitä, kuinka lasten asioista tiedottaminen hoidetaan. Toimivia käytänteitä toki on, mutta näiden näkyväksi tekeminen vaatii vielä työtä.

Nykyinen hallitus toteuttaa lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslainsäädännön uudistuksen osana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa, joten olisi toivottavaa, että lakiuudistuksessa otettaisiin huomioon nykyvanhempien tasa-arvoinen osallistuminen lapsen elämään. Mikäli lainsäädännön muutos toteutuu, on toivottavaa että sosiaali- ja terveysalalla päivitetään ajan tasaiseksi myös ohjeistukset erilaisten perhetyyppien kanssa työskentelyyn ja huomioimiseen sekä järjestetään asian tiimoilta henkilöstölle täydennyskoulutusta.

Isien, lasten ja perheiden puolesta 4.6.2018

Petra Nevalainen & Mona Tigerstedt

Sosionomiopiskelijat

Laurea Hyvinkää